

~~תוספת עמ' 7~~
~~למס' 35~~

9

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

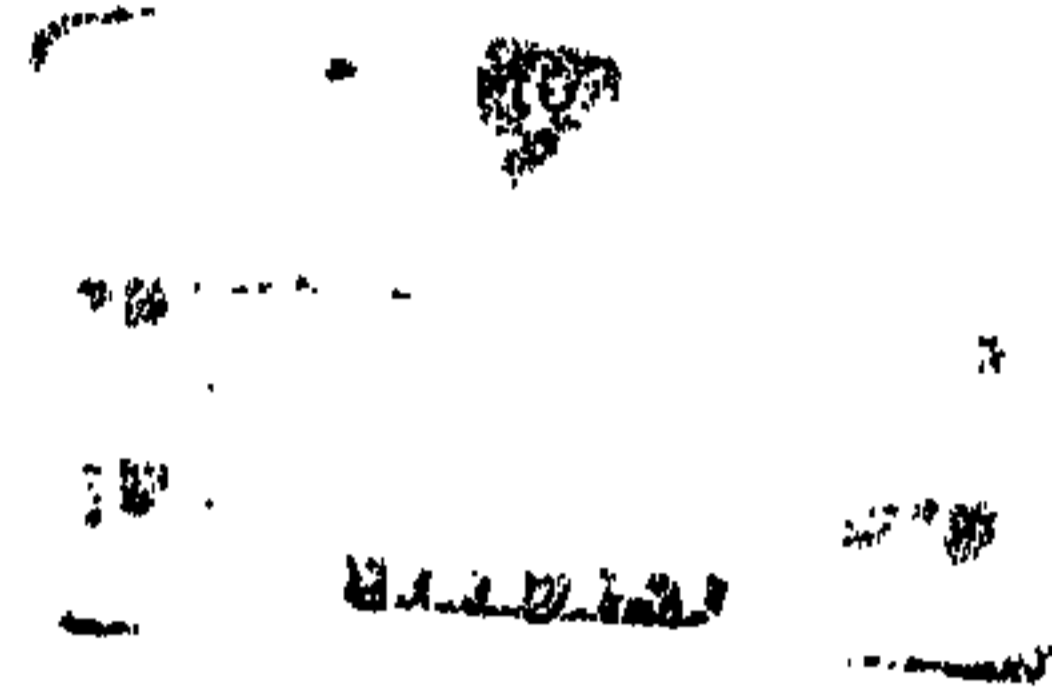
מפעל מיוחד
לחונכות ילדי אסירים
שנה ב'

מס' 35

מפעלים מיוחדים

ירושלים, שבת התש"ן, פברואר 1990

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר ותכנון

מפעל מיוחד לחונכות ילדי אסירים:
שנה ב'

דבי עובדיה

מוסד לביטוח לאומי
מרכז לזיקות
פ"ש ד"ר גלדא לוי
ירושלים

ירושלים, שבת התש"ן, פברואר 1990

ה ק ד מ ה

באפריל 1986, פנתה הרשות לשיקום האסיר בניהולו של מר א. הופמן, אל המוסד לביטוח לאומי בבקשה שהמוסד יצטרף אליה לפרוייקט חדשני שלמיטב ידיעתנו לא היה קיים עד אז, לא בישראל ולא בעולם.

במהלך עבודת הרשות עם אסירים ומשפחותיהם, התגלה כי אחת החוליות החלשות במשפחת האסיר, היינו הילדים במשפחה, מוזנחת מאוד על ידי נותני השירותים לאוכלוסייה זו. חוסר יכולת ההורים לספק מסגרת משפחתית תקינה בעת מאסר האב, היוה דחיפה ליזום תוכנית אשר תהווה משענת יציבה ותומכת בילדי האסירים במשך תקופת המשבר. ההערכה והצפיה היו שבאמצעות התערבות מתאימה ניתן יהיה לשבור את המעגל של התנהגות אנטי-סוציאלית, המועברת מאב לבן.

המוסד לביטוח לאומי, באמצעות היחידה למפעלים מיוחדים, נענה בחיוב לפנייתו של מר הופמן. ההצעה אושרה כפרוייקט של האגף לילדים וגמלאות מחליפות-שכר בראשותה של גב' רינה ברקאי. את המחקר המלווה ביצעה הגב' דבי עובדיה מהיחידה למפעלים מיוחדים, לאחר שד"ר פול קינג הכין את מערך המחקר ואסף את חומר הרקע לדו"ח, שניהם בהדרכת מנהלת היחידה, הגב' נעמי פינטון.

בעקבות ההישגים והתגובות החיוביים שהתקבלו בתום השנה הראשונה של הפעלת הפרוייקט, הוחלט במוסד לביטוח לאומי לתמוך בו שנה נוספת כדי לאפשר התבססות השירות במערכת.

דו"ח זה סוקר את התפתחות הפרוייקט במשך שנה שניה זו, ובא כהמשך לדיווח השנה הראשונה בפרסום המפעלים המיוחדים מספר 31.

תודתנו נתונה למאמצים המיוחדים של מר אייל גובר, מענף עבודה סוציאלית בשירות בתי הסוהר. מר גובר השיג שיתוף פעולה בין הגורמים במסירת נתונים, דבר שאיפשר איתור המשפחות המתאימות לפרוייקט ואת קיום הביקורים הקבוצתיים של הילדים אצל אבותיהם בכלא.

תודתנו גם לעובדים הסוציאליים בבתי הכלא, שתרמו רבות ליכולת האבות להתמודד עם ביקורים אלה. העבודה המסורה והעקבית של החונכים עם הילדים איפשרה את הפעילות השוטפת והמוצלחת של הפרוייקט.

החונכים קיבלו מלגות מהיחידה למעורבות חברתית בניהולו של מר רוני ארז באוניברסיטה העברית בירושלים, ומהיחידה לפעולות רווחה בניהולה של הגב' בת-שבע לוי באוניברסיטת בן גוריון בנגב. המלגות שיחידות אלה נתנו לחונכים היוו תרומה משמעותית ביותר להקמת הפרוייקט.

ובסוף יש לברך את הילדים ואת משפחותיהם שהשתתפו באומץ ובהתלהבות בפרוייקט נסיוני זה. תודות לתגובותיהם החיוביות, הפרוייקט היום ממשיך ומתפתח באזורים שונים בארץ. תקותנו שהודות לפרוייקט זה נפתחה דלת חדשה לשיקום משפחות אסירים ולהפחתת הפשע בישראל.

ש. כהן
מ.מ. סמנכ"ל מחקר ותכנון

תוכן העניינים

עמוד

1	סקירת ספרות
7	תיאור הפרוייקט
8	המעקב המחקרי
11	הקמת הפרוייקט
16	משתתפי הפרוייקט
25	הדרכת החונכים
26	הפעילות בחונכות
35	תרומת החונכות למשתתפים
45	סיכום
47	המלצות
48	ביבליוגרפיה
	נספחים

סקירת ספרות

רקע תיאורטי

מספר מחקרים שהתפרסמו לאחרונה מתייחסים למשפחות האסירים כ"קורבנות נשכחים" של פשע. מוסדות עונשין מסויימים יזמו תוכניות ייעוץ, המכוונות למשפחות האסירים (Schneller, 1975). תשומת לב, הניתנת למשפחה הגרעינית, הינה תפנית בולטת מהייעוץ ומהטיפול האינדוידואליים הניתנים לאסיר בלבד. השיקולים לתפנית זו מושפעים מאסקולה קטנה בספרות, שטוענת כי באמצעות התוכניות האלה אנו מחזקים את היחידה המשפחתית, מאפשרים את השתלבות האסיר במשפחה ובקהילה לאחר המאסר ומפחיתים את הסיכויים שהילדים יכנסו למעגל חיים של עבריינות (Morris, 1965).

מחקרים הבודקים דגמי התנהגות אנטי-חברתית של ילדי אסירים זהירים בהסקת מסקנות באשר לקשר הסיבתי בין עובדת המאסר לבין התנהגות זו. השאלה היא האם ההורים מחזקים תכונות אשר כבר קיימות בילדיהם או שמא הם יוצרים אותן על ידי היעדרותם. Herjanic & Robins (1976) מסיקים שתכונות סביבתיות, ולא גנטיות, הן האחראיות להעברה הבין-דורית של פעילות פלילית. Moerk (1973) טוען, ש"יחסים לא הרמוניים במשפחה לפני שהאב עזב את המשפחה, או מודל התפקיד של אחד ההורים, היו יכולים להוות את הגורם הראשוני להפרעת ילדיהם".

מאסר האב הוא אחד ממצבי הלחץ והמשבר החריפים ביותר עבור הילד. קרוב לוודאי שהילד נתון אז במערבולת רגשית חריפה במיוחד. התמודדות עם המצב, על השלכותיה הפסיכולוגיות והקיומיות, וכן ההתמודדות עם הסטיגמה החברתית, עלולות לערער את הסתגלות הילד ואף לשבשה כליל.

המשפחה היא בסיס ליצירת הקשרים החברתיים ולתהליך הסוציאליזציה. הילד אם יחוש אהוב ומקובל ואם תינתן לו האפשרות למצות את משאביו הדבר יבוא לידי ביטוי בהתסגלותו החברתית (אדד וסדן 1987).

Santrock (1970) מצא, שרמת המשכל וההישגים הלימודיים נמוכה אצל נעדרים אב יותר מאשר ילדים שאביהם היה בבית. הם גם נוטים לנשור מבית הספר מוקדם יותר מילדים אחרים. נשירה מוקדמת מגבילה כמובן את האלטרנטיבות להישגים כלכליים ולסטטוס חברתי בעתיד.

היעדרות סטיגמטית של האב יוצרת תחושה של הלם, פחדים חזקים וצער עמוק. התחושה הראשונה שאותה חשים הילדים, היא חוסר ביטחון. לפתע הם ניצבים בפני עולם שהפך פחות אמין ופחות ניתן לחיזוי מראש.

Cormier (1961) טען, שעם מאסר האב הופכים הילדים לקורבן. לעיתים אין זה בשל השפעת המאסר, אלא בשל ההתעלמות וחוסר ההתייחסות לצרכיהם הרגשיים - מצב המתפרש על ידם כנטישה וכדחייה והעלול לדוחפם לעולם העבריינות.

הממצאים מצביעים על כך, שכמעט לא ניתנת תשומת לב למצבם של הילדים ושל הוריהם. חברה הרואה לנגד עיניה את שיפור איכות החיים החברתיים, חייבת לתת את הדעת לדרכים שבהן תוכל להשפיע על התפתחות ותפקוד טובים של ילדים שאביהם נאסר. יש להכין תוכנית התערבות שתתייחס לכל הגורמים המצויים בקשר עם הילד והמשפיעים באופן ישיר או עקיף על התפתחותו ותפקודו (אדד וסדן 1987).

מטרות תוכנית ההתערבות הן להפחית ככל האפשר את הבלבול, המבוכה והחרדה ולעזור לילד ולאמו לגייס את משאביהם ולהיעזר במשאבי הקהילה (שם). יחד על כן התגייסותם של גורמים בקהילה לעזרת המשפחה מנטרלת במידה רבה את תהליך התיוג ואת הדחייה החברתית.

פיתוח שירותים בעולם

מאחורי חלק מהמאמצים שנעשו לספק שירותי תמיכה מסויימים למשפחות האסירים, ישנה תחושה של רצון להתמודד עם אי צדק חברתי. תחושה זו הפעילה עובדים סוציאליים וארגוני מתנדבים המספקים שירותים לקהילה. גם מוסדות עונשין מסויימים יזמו תוכניות יעוץ המכוונות למשפחות האסירים ומתן חופשות קצרות נסיוניות לאסירים.

מאז מחקרה של Morris (1965), נערכו מספר מחקרים ותוכניות והוקמו לשכות לשירותים חברתיים העוסקים בנושא מצבן של משפחות האסירים. השיקולים המעשיים מאחורי תוכניות אלה מניחים כי באמצעות יצירת תנאים נוחים להשתלבות מחדש של העבריין במשפחה ובקהילה, תופחת הישנות התנהגותו העבריינית, וסביר להניח שיפחתו סיכויי ילדיו להכנס למעגל חיים של עבריינות.

הטיפול בצרכיהן החברתיים והכלכליים של משפחות האסירים מחולק בין גופים התנדבותיים ציבוריים רבים. Anderson (1967) עומד על החשיבות של יותר תיאום בין הארגונים ההתנדבותיים והציבוריים שעובדים עם שני חלקי המשפחה על מנת להמנע מ"הפרדת המשפחה עוד יותר".

בעשור האחרון הוקמו בארצות הברית מספר ארגונים המיועדים לשרת את משפחותיהם של האסירים בלבד, לדוגמה, "נשים במשבר", ארגון התנדבותי שהחל את פעילותו ב-1975. הארגון התמקד במתן תמיכה לאישה: ביום פסק הדין בבית המשפט, הביקור הראשון בכלא, התמיכה במשך החודשיים הראשונים של ההסתגלות למאסר הבעל ובתקופה שקדמה לשחרורו (Fishman & Alissi, 1979).

Fox (1981) מצביע על קבוצות תמיכה עבור קורבנות פעילות פלילית: "עבור אסירים עם ילדים". הארגון תומך בזכויות החוקיות של הורים כלואים, מספק סיוע משפטי ישיר, ומשדל צירים בבתי הנבחרים על מנת להביא לידי שינויים במדיניות ובתוכניות עבור הורים אלה.

בארצות הברית הוקמה תנועת "האח הגדול". תנועה זו הינה דוגמה קלאסית לחברות התנדבותיות עבור בנים הגרים עם הורה אחד בלבד. יעדיה של תנועת "האח הגדול" הם: הספקת יעוץ והדרכה התנדבותיים, תמיכה רגשית ובניית ההערכה העצמית של הילד. "האח הגדול" אינו אמור להוות תחליף להורה. ניתן למצוא תקציר היסטורי על התנועה האמריקאית ב-Beiswinger (1985).

פיתוח שירותים בישראל

השירותים החברתיים שפותחו עד אפריל 1987 התמקדו בעיקר בבעיות שבהן נתקלה משפחת האסיר בעקבות מאסר האב (הופמן, 1987). הרשות לשיקום האסיר הקימה מספר פרויקטים מיוחדים לצורך שיקומו של האסיר. הרשות, בשיתוף עם התנועה הקיבוצית, הקימה פרויקט של קליטת האסיר המשוחרר בקיבוץ. עד כה נקלטו 60 אסירים משוחררים בקיבוץ. כיום מסודרים כשני אסירים לחודש בקיבוצים.

פרוייקט דומה הוקם בשילוב הרשות עם תנועת המושבים. המושבים הסכימו לשני תקדימים חשובים:

1. לקלוט אסיר משוחרר עם אשתו וילדיו (עד כה היו פרויקטים אלו רק לרווקים).

2. לצרף בת זוג של אסיר משוחרר, שהתחתן בתקופת שיקומו.

פרוייקט זה החל לפעול בסוף שנת 1984 ולאור הצלחתו החליטה תנועה המושבים להתמיד בו ולהרחיבו.

בשנת 1985 הוקם ההוסטל הראשון לאסירים משוחררים על ידי הרשות לשיקום האסיר במושב עמיקם. בהוסטל עובדים האסירים במשקי המושב במשך היום, ולומדים או נמצאים במסגרת פעילות חברתית בשעות אחר הצהריים והערב. מאז הוקמו עוד שלושה הוסטלים ביריחו, עכו ותל-אביב ובתוכנית עוד שני הוסטלים, האחד בחיפה והשני בבאר-שבע.

פרוייקטים נוספים הוקמו וביניהם: קליטת אסירים בישיבות, פרויקט יעוץ תעסוקתי בכלא מעשיהו, פרויקט עמיתים (פרוייקט לטיפול באסירים משוחררים על ידי אסירים משוקמים) ופרוייקט מגורי סטודנטים עם אסירים משוחררים.

החונכות לילדים בישראל קיימת במגוון רחב במערכת החינוכית ומיועדת לענות על צרכים חינוכיים חברתיים ופסיכולוגיים. Davis ועמיתיו (1984) הקימו תוכנית אמונים מקיפה, המיועדת להגביר את יעילותו של סוג זה של שירות התערבות. המימדים הפסיכולוגיים של חונכות חינוכית על ידי תלמידים ואנשים בלתי מקצועיים דורשים לדעתם, תוכנית אימונים אינטנסיבית ומובנת היטב עם יעוץ מקצועי שוטף.

פרוייקט חונכות של חונכים תלמידי כיתות י"א-י"ב לתלמידים מכיתות נמוכות יותר לווה במחקרה של נעמי פינטון (1982). פינטון מצאה שאמנם קבוצת גיל זו של חונכים מתאימה באופן עקרוני לתפקיד, אך היתה מידת רשלנות בביצוע תפקידם. פינטון מסיקה שתוכניות מסוג זה חייבות לקבוע מראש, באופן ברור, את חובותיהם וזכויותיהם של החונכים. בנוסף, בחירת החונכים חייבת להתבצע בסיוע מומחים בתחום זה.

שירות התערבות נוסף בארץ-הינו תנועת "האח הגדול" המבוססת על אותם היעדים של תנועת "האח הגדול" בארצות הברית. הסניף "האח הגדול" הראשון בישראל הוקם בתל-אביב בשנת 1971, השני בחיפה ב-1973 והשלישי בירושלים ב-1984.

המדיניות משתנית בקרב הסניפים השונים בישראל, כאשר תל-אביב משרתת ילדים שאבותיהם אינם בחיים בעוד שחיפה וירושלים מכלילות גם ילדים שאבותיהם כבר אינם מתפקדים במבנה המשפחתי (כתוצאה מהגירושין, פרידה, אישפוז). פרופיל המדריכים בתנועת "האח הגדול" נוטה לשקף אלמנטים מהמעמד הבינוני-גבוה. בתל-אביב בולטים מפקדי צה"ל ומנהלי עסקים בעוד שבחיפה ובירושלים פועלים בעיקר אקדמאים.

לכל סניף ישנו צוות מקצועי האחראי לבחירת המועמדים תפקיד "האח הגדול" וארגון ישיבות קבוצתיות עבור "האחים הגדולים" במשך השנה. לא נערך מחקר על תוכניות "האח הגדול" בישראל, אך ישנו דיווח תיאורי על ראשיתו בשם "אח גדול" (א. אור-לב, 1983).

מתוך ראיית מצוקתן של נשות האסירים בחברה הישראלית, פיתחה הרשות פעילות מיוחדת עבור נשות האסירים בשיתוף עם המחלקה לשירותים חברתיים, משרד העבודה והרווחה וארגוני נשים. פעילות זו נועדה לחזק את האישה בתקופה הקשה שעוברת עליה, באמצעות הדרכה בבעיות היום-יום ובעיקר בנושא התמודדות עם ילדיה. כמו-כן מכינים את האישה לקראת מפגש עם בעלה בתקופת מאסרו ולקראת שחרורו.

פיתוח פרויקט חונכות ומטרתו

השירותים החברתיים שפותחו עד אפריל 1987 לא התמקדו בצורכי ילדי אסירים. בינואר 1987 הגישה הרשות לשיקום האסיר למוסד לביטוח לאומי הצעה לעריכת פרויקט ניסיוני של חונכות לילדי אסירים.

פרוייקט חדשני זה אושר כמפעל מיוחד של המוסד לביטוח לאומי בתשעה בינואר 1987 והינו הפרוייקט הראשון בארץ אשר עוסק בחונכות לילדי אסירים בלבד. לא ידוע לנו על פרויקט דומה בארץ אחרת.

פרוייקט חונכות ילדי אסירים בשנתו הראשונה הופעל מאפריל 1987 עד אמצע יוני 1988.

הדיווח הנוכחי מדווח על השנה השניה של הפרוייקט.

מטרתו העיקרית של הפרוייקט היתה לתמוך ולחזק ילדי אסירים בתקופה משברית. החונכות כוונה לחזק את הילד בארבעה תחומים:

א. שיפור הקשר בין הילד לבין האב האסיר.

ב. שיפור התיפקוד החברתי והביו-אישי של הילד.

ג. שיפור הישגי הילד בלימודים.

ד. שיפור הדימוי העצמי של הילד.

תפקיד החונך לתמוך בילד, להקשיב לו, לאפשר לו לחלוק איתו את רגשותיו ולעודדו בחיים היום-יומיים. על החונך להקפיד שלא ליצור חייץ בין הילד לאב, אלא לעזור לו להתקרב לאביו. תפקיד החונך מתמקד בתמיכתו בילד הנחנך בלבד ולכן אין זה מתפקידו לחזק את האם או ילדים אחרים במשפחה.

---

(1) ראה מפעלים מיוחדים מס' 31, המוסד לביטוח לאומי, מרס 1989.

המחקר; שנערך על ידי חוקר מהיחידה למפעלים מיוחדים במשך הפעלת הפרוייקט בשנתו הראשונה, מצביע על כך שניתן לבצע פרויקט כזה. התמדתם של החונכים והחניכים בפעילות בפרוייקט מחזקת את חשיבותו ואת הצורך להמשך הפעלתו. המחקר גם מעלה את התמורות שחלו אצל יותר ממחצית מהחונכים בקשריהם עם האב, בתפקיד החברתי מחוץ לכתלי בית הספר ובדימוי העצמי. אצל רוב החניכים לא חל שיפור רב בתחום הלימודים (עובדיה, 1989).

ההורים ברובם היו מרוצים מאד ממבנה הפרוייקט ומתוכני החונכות. הם הדגישו את תרומת החונכות להרגשתם האישית ולקשר שלהם עם החניך. האבות ציינו שביקורי החניך בכלא מאד מעודדים את האסיר.

הפעילות השוטפת של החניכים והחונכים במשך כל תקופת הפרוייקט מעידה גם על החשיבות שהם ייחסו לפרוייקט ועל נכונותם לתרום לפעילות זו.

המוסד לביטוח לאומי ראה צורך במתן תמיכה נוספת, חלקית, לפרוייקט למשך שנה נוספת לצורך ביסוסו. הפרוייקט הופעל מדצמבר 1988 עד יוני 1989.

תמיכתו הכספית של המוסד לביטוח לאומי מסתכמת ב-21,222 ש"ח במחירי חודש מאי 1988, לצורך מימון רכזת בחצי משרה. הפרוייקט הופעל במתכונת בה הופעל בשנה הראשונה.

במקביל, הרשות לשיקום האסיר מרחיבה את הפרוייקט בתל-אביב, נתניה ואשקלון. המוסד מברך פיתוח זה אך לא ידווח עליו במחקר הנוכחי.

תיאור הפרוייקט

הפרוייקט הופעל בשני ישובים, ירושלים ובאר-שבע, בשיתוף האוניברסיטאות בערים אלה. לפרוייקט נבחרו 33 סטודנטים, 18 מירושלים ו-15 מבאר-שבע, לשמש כחונכים ל-33 ילדי אסירים.

כל ילד קיבל חונך אישי, שאיתו אמור היה להפגש פעמיים בשבוע, שעתיים מידי פעם, ופעילותם נקבעה לפי בחירתם המשותפת. אחת לחודש נערך ביקור קבוצתי של כל הילדים והחונכים אצל האבות בבית הכלא.

תפקיד החונך לתמוך בילד, להקשיב לו, לאפשר לו לחלוק איתו את רגשותיו, להעשיר את עולמו ולחזק את הקשר בינו ובין אביו.

החונכים קיבלו הדרכה לפני הפעלת הפרוייקט. ההדרכה כללה: הרצאות בנושאים הנוגעים לאסיר ומשפחתו, הכרת הפרוייקט ומטרותיו ודיון שנגע לציפיות החונכים מהפרוייקט. במשך שנת הפעילות החונכים קיבלו הדרכה קבוצתית והדרכה אישית. בהדרכות דנו החונכים והמדריכים בבעיות ובקשיים שבהם נתקלו החונכים במשך פעילותם בחונכות.

במשך שנת הפעילות נערכו גם מספר פעילויות שהיו משותפות לכל החניכים יחד.

המעקב המחקרי

הפעלת הפרוייקט השנה לוותה במעקב מחקרי מצומצם, שבוצע על ידי חוקר היחידה למפעלים מיוחדים.

מטרות המחקר:

1. מעקב אחר פעילות החונכות.
2. מדידת המידה שבה הושגו מטרות הפרוייקט.
3. איתור תוצאות בלתי צפויות.

הנבדקים

הנבדקים הם כל משתתפי הפרוייקט: חונכים, חניכים, הורים ומדריכי החונכים.

מקור הנתונים

1. ראיונות עם האבות לפני הפעלת הפרוייקט ואחריו.
2. ראיונות עם האימהות לפני הפעלת הפרוייקט ואחריו.
3. דיווחים שוטפים של המדריכים על הדרכתם האישית והדרכתם הקבוצתית לחונכים.
4. ראיונות סופיים עם החונכים וההורים.

הכלים (ראה נספחים):

שאלון מספר 1 - שאלון רקע להורים: שאלון למילוי על ידי מרכזת הפרוייקט בנוכחות ההורים, הכולל: שאלות דמוגרפיות על ההורים ושאלות על הרקע הפילי של האב ותנאי מאסרו.

שאלון מספר 2 - שאלון רקע לחונכים: שאלון למילוי עצמי על ידי החונכים, הכולל: שאלות הנוגעות למסגרת הלימודים של הסטודנט, ניסיונו בהדרכה והמניעים להשתתפותו בפרוייקט.

שאלון מספר 3 - דו"ח הדרכה: דו"ח חודשי של המדריכים על ההדרכה האישית וההדרכה הקבוצתית שניתנו לחונכים במשך החודש, הכולל את תוכן ההדרכות והבודק את מידת נוכחות החונכים בכל אחת מהן.

שאלון מספר 4 - דו"ח פגישות חניך-חונך: דו"ח פגישת חניך-חונך למילוי על-ידי החונך לאחר כל מפגש עם החניך. הדו"ח מתאר את הפעילות במפגש בין השניים.

שאלון מספר 5 - שאלון סופי להורים: שאלון סופי להורים למילוי בעזרת מרכזת הפרוייקט בתום הפרוייקט. השאלון בודק את מידת שביעות רצון ההורים מהפרוייקט וכן את השינויים שחלו בחניך וביחסיו עם המשפחה במשך הפרוייקט.

שאלון מספר 6 - שאלון סופי לחונכים: שאלון סופי לחונכים למילוי על-ידם בתום הפרוייקט. השאלון בודק את השינויים שחלו בחניך לדעתם ואת מידת שביעות רצונם מהפרוייקט.

לוח מס. 1 - שיעור הדיווח המצופה לעומת שיעור הדיווח שהתקבל במוסד לביטוח לאומי

השאלון	שיעור הדיווח המצופה	הדיווח שנתקבל
1	33	32
2	33	33
3	6	6
4	1,584	1,239
5	33	27
6	33	29

ראוי לציין ש - 26 חונכים מסרו דיווח מלא על פעילותם, ואילו שבעה חונכים, שישה מירושלים ואחד מבאר-שבע, מסרו דיווח חלקי על פעילותם. דיווחם החלקי של שבעה מהחונכים (22%) מחייב התייחסות זהירה לממצאים הנוגעים לפעילויות במשך מפגשי חניך-חונך.

הפעילויות המשותפות לכל החניכים יחד דווחו על ידי רכזת הפרוייקט.

הקמת הפרוייקט

תהליך הכנת שנת העבודה נערך בשלושה שלבים:

שלב א' - איתור משפחות האסירים

שלב ב' - גיוס החונכים

שלב ג' - הכשרת החונכים

איתור משפחות האסירים

1. מקורות האינפורמציה

ארבעה מקורות שירתו את הרשות לשיקום האסיר בתהליך איתור משפחות האסירים המתאימות לפרוייקט:

(1) שירות בתי הסוהר - הרשות לשיקום האסיר מקבלת בקביעות, אחת לארבעה חודשים, דו"ח מחשב משירות בתי הסוהר. הדו"ח כולל את שמות כל האסירים המצויים בבתי הכלא באותו זמן וכן את מצבם המשפחתי.

(2) בתי הכלא - הכלולים בפרוייקט המציאו לרשות לשיקום האסיר - בהתאם לבקשתה - את שמות האסירים שמשפחותיהם עונות על הקריטריונים האובייקטיביים שנקבעו לשם בדיקת התאמתן לפרוייקט.

(3) המחלקות לשירותים חברתיים - עודכנו לגבי הפרוייקט ולגבי האפשרות להשתמש בפרוייקט כתוכנית תומכת בטיפול במשפחות האסירים. המחלקות נתבקשו להעביר לרשות את שמות המשפחות שיכולות להפיק תועלת מהתוכנית.

(4) המוסד לביטוח לאומי - סייע בבדיקת גילאי ילדי האסירים, ששמותיהם הופיעו בפלט המחשב של שירות בתי הסוהר.

לאחר קבלת האינפורמציה, נבדקה התאמת כל משפחה לקריטריונים שנקבעו מראש.

2. הקריטריונים לקבלת משפחה לפרוייקט

- (1) האב מרצה את עונשו באחד מבתי הכלא הבאים: כלא באר-שבע, מעצר דרום, כלא אילון, כלא מעשיהו, מעצר ניצן.
- (2) תקופת מאסר האב הינה עד מרס 1989 לפחות, היינו, האב ישהה בכלא לפחות עד מחצית משנת פעילות החונכות. זאת כיוון שמטרתו העיקרית של הפרוייקט לעזור לחניך להתמודד עם הבעיות החריפות שמתעוררות כתוצאה מהיעדר האב עקב מאסר.
- (3) למשפחת האסיר יש ילדים בגילאי 5-14.
- (4) המשפחה שייכת לסקטור היהודי. שיתוף משפחה מהסקטור הלא-יהודי מצריך המתמודדות עם בעיות שפה, הדרכה והבדלים תרבותיים - עומס רב מידי בשלב מוקדם זה של הפעלת הפרוייקט.
- (5) ההורים הביעו הסכמה בכתב על השתתפות ילדם בפרוייקט, שכולל את ביקורי החניך והחונך אצל האב בכלא אחת לחודש.
- (6) השנה, בניגוד לשנה שעברה, הוחלט לקבל לפרוייקט גם ילדים משלוש משפחות ירושלמיות שהוריהם התגרשו. השיקול מאחורי החלטה זו הוא, שגם ילדים אלה זקוקים לתמיכתו ולעידודו של חונך בוגר ולהידוק הקשר עם אביהם.
נערכה רשימה ראשונית של המשפחות המתאימות לקריטריונים שנקבעו. נערכו ראיונות אישיים עם האבות בבתי הכלא ועם האימהות בביתן. לא נכללו בפרוייקט משפחות שלא נענו לפניית הרשות לגבי קיום ראיון ראשוני. הילד שהשתתף בפרוייקט נבחר על ידי המרכזת תוך התחשבות ברצון שבוטא על-ידי שני החורים.

3. הקשיים באיתור המשפחות

- הקשיים באיתור המשפחות המתאימות לפרוייקט נבעו בעיקר ממידע לא מדוייק שנתקבל על ידי המקורות השונים. פלט המחשב של שירות בתי הסוהר אינו מעודכן. האינפורמציה בקשר למצבו המשפחתי של האסיר, מספר הילדים וכתובת המשפחה לא תמיד נכונים. אין, בדרך כלל, מידע לגבי אסירים שזה עתה נשפטו ולגבי העברתם מכלא אחד לאחר.
- האינפורמציה מבתי הכלא מבוססת בעיקרה על הכרתו האישית של העובד הסוציאלי בכלא את האסיר הספציפי.

המחלקות לשירותים חברתיים הפנו לפרוייקט בעיקר את המשפחות הנמצאות אצלן בטיפול אינטנסיבי, ומשפחות שלהן ילדים גדולים יחסית שאינם מתקשות האימהות להתמודד.

זמן קצר לאחר תחילת שנת הפעילות נתקבלו מספר פניות נוספות לשתף עוד משפחות לפרוייקט. משפחות אלו לא נכללו בפרוייקט מחוסר אפשרות לגייס חונכים נוספים (בירושלים) או מחוסר משאבים כספיים (בבאר-שבע).

חשוב לציין שלמרות הקשיים המוזכרים מעלה, תהליך איתור המשפחות השנה היה קל יותר מבשנה שעברה. הפעלת הפרוייקט בשנה הראשונה פיתחה יותר מודעות בקרב הגורמים ששימשו השנה כמקורות אינפורמציה לצורך איתור המשפחות המתאימות לפרוייקט וקיצרה את תהליך העברת האינפורמציה לרשות לשיקום האסיר.

גיוס החונכים

תהליך איתור החונכים וגיוסם היה שונה בירושלים ובבאר-שבע, כאשר ההבדל נובע ממקורות המימון השונים.

היחידה למוערבות חברתית באוניברסיטה העברית בירושלים היתה אחראית לגיוס הסטודנטים לפרוייקט חונכות ילדי אסירים ולפרוייקט פר"ח. כל סטודנט שהשתתף באחת מהחונכיות, קיבל מילגה עם תום שנת הפעילות. סטודנט שהשתתף בפרוייקט פר"ח לא יכול היה להשתתף גם בפרוייקט חונכות ילדי אסירים, ולהיפך. למרות שלא היתה הגבלה לגבי מספר הסטודנטים שישמשו כחונכים בפרוייקט בירושלים, פנו לפרוייקט והתקבלו שם רק 18 סטודנטים.

החונכים בבאר-שבע פעלו במסגרת היחידה לפעילות רווחה באוניברסיטת בן-גוריון. הרשות לשיקום האסיר העניקה את המילגות לסטודנטים עבור התנדבותם. הרשות החליטה, עקב בעיות תקציביות, להגביל את מספר החונכים ל-15 בלבד. החונכים מבאר-שבע יכלו להשתתף גם בחונכות פר"ח ולקבל שתי מילגות. החלטה זו נבעה מתוך הבנת הקשיים במציאת מקורות תעסוקה בעיר. חשוב לציין ש-40 סטודנטים הגישו בקשה להתקבל לפרוייקט, אך הבעיה התקציבית מנעה מהרשות מלגייס יותר מ-15 סטודנטים.

רכזות הפרוייקט מירושלים ומבאר-שבע ערכו ראיונות אישיים עם כל סטודנט. בירושלים כאמור התקבלו כל 18 הסטודנטים שביקשו להשתתף בפרוייקט. בבאר-שבע, לעומת זאת, עקב הביקוש הגבוה מצד הסטודנטים לעומת מספר המקומות המוגבל, מיון הסטודנטים היה קפדני יותר.

בשני המקומות נבחרו סטודנטים שהראו מוטיבציה להשקיע זמן בפעילות ובהדרכה, שביטאו הבנה ורגשות מסויימת לצורכי ילדי האסירים ושהיו בעלי אישיות פתוחה וגמישה.

מבין החונכים שגוייסו השנה, חונכת אחת מירושלים וחמישה חונכים מבאר-שבע פעלו במסגרת חונכות ילדי אסירים גם בשנה שעברה.

הכשרת החונכים

מפעילי הפרוייקט ערכו תוכנית לשם הכנת החונכים לפני תחילת פעילותם בפרוייקט.

בירושלים נערך יום עיון אשר כלל:

- א. משחק היכרות בין החונכים;
- ב. הרצאה בנושא "ילדי אסירים" על ידי דבורה לוז, רכזת הפרוייקט;
- ג. הרצאה בנושא "הקשר בין האסיר למשפחתו" על ידי חלי שחם, רכזת העובדים הסוציאליים בכלא מעשיהו;
- ד. הקרנת הסרט "חתום לכל החיים";
- ה. דיון על הסרט שהוקרו;
- ו. תיאום ציפיות החונכים מהחונכות ומקבוצת החונכים.

בבאר-שבע התקיימו ארבעה מפגשי הכנה, כאשר כל מפגש נמשך שלוש שעות.

- במפגש הראשון - הרצאה על הפרוייקט והגופים השותפים בהפעלתו;
- משחקי הכרות בין החניכים.
- במפגש השני - הוקרן הסרט: "חתום לכל החיים"; דיון על הסרט.
- במפגש השלישי - סיור בכלא באר-שבע;
- הרצאה על הפונקציות השונות בכלא;
- דיון על נושא הכלא.

- במפגש הרביעי - הרצאה בנושא "האיפיונים הספציפיים של משפחת האסיר וילדי אסירים;
- הכנת החונכים לקראת המפגש הראשון עם החניכים ומשפחותיהם באמצעות תרגילי סימולציה;
- דיון על המפגש עם החניכים;
- הספר "אבא של גידי קיבל עונש" ניתן לחונכים כאמצעי עזר נוסף לעבודתם עם החניכים בנושא מאסר האב. החונכים הודרכו כיצד להשתמש בספר למטרה זו.

משתתפי הפרוייקט

ה ח נ י כ י ם

1. נתוני רקע על משפחות החניכים

בפרוייקט זה השתתפו 32 משפחות, 18 מהן מירושלים ו-14 מבאר-שבע. למשפחה אחת מבאר-שבע הקצו מפעילי הפרוייקט שני חונכים לשני ילדים מהמשפחה, ולכן מספר הילדים המדווח גדול ממספר המשפחות. מבין משפחות אלה שש משפחות, ארבע מירושלים ושתיים מבאר-שבע, השתתפו בפרוייקט בשנה שעברה.

יותר ממחצית האסירים מירושלים (56%) הינם ילידי הארץ ושמונה מהם (44%) ילידי אסיה-אפריקה. לעומת זאת, רק ארבעה אסירים מבאר-שבע (28%) הם ילידי הארץ ועשרה מהם (72%) ילידי אסיה-אפריקה.

ארץ המוצא של אבות כל האסירים הינה אסיה-אפריקה, מלבד אב של אחד האסירים מירושלים שמוצאו מאירופה-אמריקה.

בבדיקת ארץ מוצאן של נשות האסירים נמצא שאחוז הנשים ילידות הארץ גבוה יותר בירושלים מהאחוז של הנשים מבאר-שבע. בירושלים 14 נשים (78%) הינן ילידות הארץ וארבע (22%) ילידות אסיה-אפריקה, ואילו בבאר-שבע שבע נשים (50%) ילידות הארץ ושבע (50%) ילידות אסיה-אפריקה.

ארץ מוצאם של כל אבות נשות האסירים הינה אסיה-אפריקה.

גילם של 12 אסירים מבאר-שבע (86%) אינו עולה על 35, אחד בן 38 ואסיר אחד לא ענה על שאלה זו. בירושלים, לעומת זאת, גילם של עשרה אסירים (56%) אינו עולה על 35, גילם של שישה מהם (33%) נע בין 35 ל-40 ואילו שניים מהם (11%) בשנות הארבעים לחייהם.

השכלת רוב האסירים מירושלים הינה השכלה תיכונית חלקית בעוד שבבאר-שבע לרוב האסירים השכלה יסודית בלבד. בירושלים עשרה אסירים (56%) בעלי השכלה תיכונית חלקית, שישה (33%) בעלי השכלה יסודית ושניים (11%) בעלי השכלה תיכונית מלאה. בבאר-שבע שמונה אסירים (58%) בעלי השכלה יסודית, שלושה (21%) בעלי השכלה תיכונית חלקית ושלושה (21%) בעלי השכלה תיכונית מלאה.

השכלת נשות האסירים מירושלים גבוהה מזו של נשות האסירים מבאר-שבע. בירושלים עשר נשים (56%) בעלות השכלה תיכונית חלקית, שש (33%) בעלות השכלה תיכונית מלאה ושתיים (11%) בעלות השכלה יסודית. בבאר-שבע שש נשים (43%) בעלות השכלה תיכונית חלקית, שבע (50%) בעלות השכלה יסודית ואחת חסרת השכלה פורמלית.

בהשוואת השכלת האסירים לזו של נשותיהם (לוח מס. 2) נמצא כי בירושלים השכלת הנשים גבוהה במקצת מהשכלת בעליהן ואילו בבאר-שבע לא קיים הבדל.

לוח מס. 2 - השכלת האסירים לעומת השכלת נשותיהם, לפי מקום

הקבוצה	ירושלים			באר-שבע		
	יסודית	חלקית	תיכונית מלאה	יסודית	חלקית	תיכונית מלאה
האסירים	6	10	2	8	3	3
	33%	56%	11%	58%	21%	21%
נשותיהם	2	10	6	8	6	0
	11%	56%	33%	58%	32%	-

בירושלים לכמחצית ממשפחות האסירים יש דירה בבעלותם, שמונה משפחות (45%) גרות בשכירות ומשפחה אחת גרה אצל קרובים. בבאר-שבע ל-11 משפחות יש דירה בבעלותם (79%), שתי משפחות (14%) גרות בשכירות מוגנת ומשפחה אחת גרה אצל קרובי משפחה.

יותר ממחצית מהאבות עבדו כעצמאים או כשכירים במשרה מלאה בחצי השנה שקדמה למאסרם. בירושלים שישה אבות (33%) עבדו כעצמאים, שלושה (17%) עבדו כשכירים במשרה מלאה, שלושה (17%) עבדו כשכירים במשרה חלקית ושישה (33%) לא עבדו כלל. בבאר-שבע חמישה אבות (36%) עבדו כעצמאים, ארבעה (29%) עבדו כשכירים במשרה מלאה, אחד כשכיר במשרה חלקית וארבעה (29%) לא עבדו כלל בחצי השנה שקדמה למאסרם.

מספר הילדים ברוב המשפחות בפרוייקט הינו שלושה או יותר. בירושלים לארבע משפחות (22%) יש ארבעה ילדים, לשש (33%) שלושה ילדים, לשש (33%) שני ילדים ובשתי משפחות (11%) הילד החניך הינו היחיד. בבאר-שבע, לשלוש משפחות (21%) יש חמישה ילדים, לשתיים (14%) ארבעה ילדים, לשש (43%) שלושה ילדים ולשתי משפחות (14%) יש שני ילדים. במשפחה אחת החניך הינו ילד יחיד.

רוב האימהות מירושלים עובדות בעוד שבבאר-שבע רובן אינן עובדות. בירושלים שבע אימהות (39%) עובדות במשרה מלאה, שלוש (17%) במשרה חלקית ושמונה (44%) אינן עובדות. בבאר-שבע רק ארבע אימהות עובדות, שתיים (14%) במשרה מלאה ושתיים (14%) במשרה חלקית. עשר אימהות (72%) אינן עובדות.

המשרות בהן עובדות האימהות ברוב המקרים אינן מקצועיות. בירושלים חמש אימהות עובדות במשק בית, ארבע עובדות בעבודה פקידותית ואחת זבנית. בבאר-שבע שתי אימהות עובדות כזבניות ושתיים בניקיון.

כל האימהות, מלבד שלוש מירושלים, סיפרו לילדים על מאסר האב. בירושלים אם אחת לא סיפרה על מאסר האב לילד הקטן, אחת סיפרה לילדים שהאב עובד בכלא ואם אחת טוענת שהילדות יודעות על מאסר האב, אך היא לא סיפרה להן מפורשות.

למרבית האבות (72%) אין זה מאסרם הראשון (לוח מס. 3), כאשר העבירות העיקריות שבהן הואשמו הן:

סמים (50%), התפרצות וגניבה (31%) ומירמה (7%). שלושה אבות (10%), שניים מירושלים ואחד מבאר-שבע הואשמו ברצח.

לוח מס. 3 - מספר מאסר האב, לפי מקום

מקום	הראשון	השני	השלישי או יותר	סך הכל
ירושלים	6 19%	10 31%	2 6%	18 56%
באר-שבע	3 9%	1 3%	10 32%	14 44%
סך הכל	9 28%	11 34%	12 38%	32 100%

תקופת המאסר שנקבעה לרוב האבות (57%) לא עלתה על שלוש שנים (לוח מס. 4), ומרביתם (66%) שוהים בכלא תקופה שאינה עולה על שנה (לוח מס. 5).

לוח מס. 4 - תקופת המאסר שנקבעה לאבות, לפי מקום

מקום	עד שנה	3-2 שנים	5-4 שנים	5+ שנים	עדיין עצור	סך הכל
ירושלים	0 -	9 28%	1 3%	4 12%	4 13%	18 56%
באר-שבע	4 13%	5 16%	1 3%	1 3%	3 9%	14 44%
סך הכל	4 13%	14 44%	2 6%	5 15%	7 22%	32 100%

לוח מס. 5 - התקופה שבה האב נמצא בכלא, לפי מקום

מקום	עד שנה	3-2 שנים	5-4 שנים	לא ידוע	סך הכל
ירושלים	10 31%	4 13%	3 9%	1 3%	18 56%
באר-שבע	11 35%	2 6%	1 3%	0 -	14 44%
סך הכל	21 66%	5 19%	4 12%	1 3%	32 100%

3. נתונים על החניכים

לאחר איתור המשפחות המתאימות לפרוייקט, ניתנה להורים האפשרות להמליץ על הילד שלדעתם מתאים לפרוייקט. בכל המשפחות, מלבד שתיים מבאר-שבע, היתה הסכמה בין שני ההורים לגבי הילד שישתתף בפרוייקט. במקרה האחד האב העדיף שהילדה תקבל חונך כיוון שיש לה מוטיבציה ויכולת להפיק יותר תועלת מהחונכות, ואילו האם טענה שהילד הקטן זקוק יותר לחונכות, כיוון שהוא לומד בבית-ספר מיוחד. במקרה השני האב העדיף את הילד שיש לו בעיות לימודיות ואילו האם העדיפה ילד אחר שיש לו בעיות לימודיות וחברתיות. במקרה הראשון הוחלט לקבל את בחירת האב ואילו במקרה השני התקבלה בחירת האם. זאת בהתאם למדיניות הפרוייקט המדגישה את התמיכה הרגשית בילד יותר מאשר עזרה בלימודים.

הגורמים שהשפיעו על האבות בבחירתם את הילד שישתתף בפרוייקט הינם שונים בירושלים ובבאר-שבע. בירושלים תשעה אבות (56%) בחרו בילד בגלל הגיל, שניים (13%) בחרו בילד שנפגע ביותר מהמאסר, שניים (13%) בחרו בילד שלדעתם הכי מתאים לתוכנית ושניים (13%) בחרו בילד שבשנה שעברה השתתף בפרוייקט זה אשר תרם לו רבות. רק אב אחד ציין שהוא בוחר בילד בגלל בעיות לימודיות. בבאר-שבע שישה אבות (43%) בחרו בילד שלדעתם נפגע ביותר ממאסרם, שלושה (22%) בגלל בעיות לימודיות, שלושה (22%) בחרו בילד שמתאים ביותר לתוכנית ואחד בחר בילד בגלל גילו. כלומר, הגורם שהשפיע בעיקר על האבות מירושלים בעת בחירתם בילד הספציפי לפרוייקט היה גיל הילד, בעוד שבבאר-שבע הושפעו האבות בעיקר מבעיותיו הרגשיות של הילד והלימודיות.

חמש אימהות מירושלים (19%) בחרו בילד שהשתתף בעבר בחונכות פר"ח או בפרוייקט לילד אסירים, בטענה שהחונכות עזרה מאד לילד. שאר האימהות מירושלים ובאר-שבע הצביעו על שלושה גורמים עיקריים שהשפיעו על בחירתו: הילד הבעייתי ביותר (25%), קשיים בימודים (25%), מתאים מבחינת הגיל (19%). שתי אימהות (6%), אחת מירושלים ואחת מבאר-שבע, בחרו בילד שנפגע ביותר ממאסר האב.

לוח מס. 6 - מקום הילד במשפחה, לפי מקום

מקום	הגדול	האמצעי	הקטן	היחיד	סך הכל
ירושלים	7	5	4	2	18
	22%	16%	12%	6%	56%
באר-שבע	5	5	3	1	14
	16%	16%	9%	3%	44%
סך הכל	12	10	7	3	32
	38%	32%	21%	9%	100%

ההורים לא ציינו את מיקום הילד במשפחה כגורם שהשפיע עליהם בעת בחירתם את הילד שישתתף בפרוייקט. בדיקת מיקום הילד במשפחה מחזקת את הרושם שההורים אכן לא ייחסו לעובדה זו חשיבות בעת בחירתם בילד שישתתף בפרוייקט (לוח מס. 6).

האבות רצו שהחונכות תתרום לילד בשלושה תחומים: עזרה בלימודים, תמיכה רגשית והעשרה. רק שלושה אבות מירושלים ציינו שהם מצפים שהחונכות תתרום להם יותר ביקורים מהמשפחה. ציפיות האימהות מהחונכות תאמו את אלה של האבות.

לוח מס. 7 - הערכת האימהות מירושלים את החניכים, לפי תחום

תחום	חלש מאד	חלש	בינוני	חזק	חזק מאד	סך הכל
הישגים בלימודים	1 5%	2 11%	5 28%	5 28%	5 28%	18 100%
תיפקוד חברתי בבית-הספר	0 -	1 6%	4 22%	7 39%	6 33%	18 100%
השתתפות בפעילות חברתית מחוץ לבית	6 33%	1 6%	3 17%	4 22%	4 22%	18 100%
הקשר שחש כלפי האב	0 -	1 6%	4 22%	2 11%	11 61%	18 100%
הקשר שחש כלפי המשפחה	0 -	0 -	3 17%	8 44%	7 39%	18 100%
ההרגשה האישית	3 17%	0 -	6 33%	6 33%	3 17%	18 100%

לוח מס. 8 - הערכת האימהות מבאר-שבע את החניכים, לפי תחום

תחום	חלש מאד	חלש	בינוני	חזק	חזק מאד	סך הכל
הישגים בלימודים	2	1	4	5	1	13
	15%	8%	31%	38%	8%	100%
תיפקוד חברתי בביה"ס	0	0	4	4	5	13
	-	-	31%	31%	38%	100%
השתתפות בפעילות חברתית מחוץ לבית	4	1	0	2	6	13
	31%	8%	-	15%	46%	100%
הקשר שחש כלפי הא	1	1	1	3	7	13
	8%	8%	8%	22%	54%	100%
הקשר שחש כלפי המשפחה	0	1	2	3	7	13
	-	8%	15%	23%	54%	100%
ההרגשה האישית	4	0	6	1	2	13
	31%	-	46%	8%	15%	100%

רוב האימהות (76%) היו מעוניינות שיהיה יותר קשר בין הילדים לאב, שיתבטא בעיקר ביותר ביקורים בכלא וביותר חופשות. שבע אימהות (24%), שש מירושלים ואחת מבאר-שבע, העדיפו את הקשר הקיים בין האב לילדים.

באופן כללי רוב האימהות נתנו הערכה בינונית עד גבוהה לחניך ברוב התחומים שנבדקו (לוחות מס' 7 ו-8). עם זאת האימהות ציינו את התחום של השתתפות החניך בפעילות חברתית מחוץ לבית כתחום חלש מאוד אצל כשליש מהחניכים.

ה ח ו נ כ י ם

בפרוייקט השנה השתתפו 33 סטודנטים כחונכים - 18 מירושלים ו-15 מבאר-שבע. רוב החונכים לומדים בחוג למדעי החברה. בירושלים 11 סטודנטים (61%) לומדים בחוג למדעי החברה, שישה (33%) במדעי הרוח וסטודנט אחד למד בחוג למדעי הטבע. בבאר-שבע שבעה (46%) סטודנטים לומדים בחוג למדעי החברה, חמישה (33%) בחוג למדעי הרוח, שלושה (21%) בחוג למדעי הטבע.

לרוב החונכים, זו להם שנת הלימודים השניה או יותר באוניברסיטה, אך עם זאת נמצא הבדל בין החונכים מירושלים לאלה שמבאר-שבע. בירושלים לשבעה (39%) חונכים זוהי שנת הלימודים הראשונה באוניברסיטה לעומת חונך אחד מבאר-שבע.

לכל החונכים, מלבד שניים מירושלים, היה ניסיון התנדבותי בעבר. בירושלים, לשישה חונכים היה ניסיון בעבר בפר"ח, לחמישה - בהדרכה, שניים התנדבו בבתי כלא ואחד עם קשישים. חונך אחד התנדב במסגרת "פעילי ציבור" באוניברסיטה וחונך אחד התנדב ב"אגודה לצער בעלי חיים". בבאר-שבע לעשרה חונכים היה ניסיון בעבר בפר"ח ולחמישה - בחונכות לילדי אסירים.

החונכים מירושלים מציינים שלושה מניעים להצטרפותם לפרוייקט: תשעה חונכים הצטרפו לפרוייקט בגלל עניין/אתגר, שמונה - הרצון לתרום ושישה חונכים הצטרפו לפרוייקט כדי לקבל מלגה. החונכים מבאר-שבע ציינו שהסיבות העיקריות להצטרפותם לפרוייקט הם הרצון לתרום (חמישה) והאתגר הטמון בפרוייקט זה (ארבעה), אך אף חונך לא ציין שהסיבה להצטרפותו לפרוייקט היא המלגה שיקבל עבור התנדבותו. לעומת זאת, ארבעה חונכים מציינים שהתנדבו לפרוייקט זה בשנה שעברה ורצונם להמשיך את התנדבותם גם השנה.

מדריכי החונכים

מונו שתי מדריכות, אחת בירושלים ואחת בבאר-שבע, לצורך הדרכת החונכים, במשך שנת הפעילות בפרוייקט. כל אחת מהמדריכות ריכזה את הדו"חות השונים וערכה מעקב אחרי עבודת החונכים בכל אחד מהמקומות. המדריכה הירושלמית שימשה גם כרכזת הפרוייקט.

הדרכת החונכים

במשך שנת החונכות קיבלו החונכים הדרכה קבוצתית והדרכה אישית. ההדרכה הקבוצתית ניתנה אחת לחודש ואילו ההדרכה האישית ניקבעה בין החונך למדריך כאשר אחד מהם ראה צורך בכך. המדריכים מסרו דיווח על תכני ההדרכות אחת לחודש.

המדריכים ציינו שבהדרכות הקבוצתיות החונכים העלו את חוויותיהם ובעיותיהם המשותפות. לטענת המדריכים, ההדרכה הקבוצתית, בעזרת משחק תפקידים ושיחה, הורידה את מידת התיסכול שחשו החונכים כאשר נתקלו בבעיות שלא הכירו לפני פעילותם בפרוייקט.

הבעיות העיקריות שהעלו החונכים נסבו סביב שלושה נושאים עיקריים:

א. קינאת אחים - רצונם של אחי החניך להשתתף בפעילות. כאשר לא שותפו בפעילות ניסו להפריע לפעילות החניך עם החונך.

ב. העברת מסרים לא נורמטיביים (לדעת החונך) לחניך על ידי אחד מההורים. במקרה אחד, לדוגמה, ביקש האב מהחניך להעביר אליו כסף תוך כדי ביקורו בכלא במסגרת הפרוייקט. דוגמא אחרת היא חיפוי האם על החניך בזמן שהחונך בטוח שמדובר בשקר.

ג. ניסיון מצד הורי החניך לשתף את החונך בבעיות משפחתיות.

החונכים והמדריכים דנו במקורות לקינאת אחים וכן בדרכים להתמודד עם הבעיה. כמו-כן, דנו בדרכי פעולה להתמודד עם בעיות של העברת מסרים לא נורמטיביים לחניך מצד ההורים ובנסיון ההורים לערב את החונכים בבעיות משפחתיות - דרכים אשר לא יפגעו בהורי החניך או בחניך.

כל חונך היה אמור להשתתף בשש הדרכות קבוצתיות (אחת לחודש) במשך שנת הפעילות. מספר ההדרכות האישיות לא נקבע מראש, אלא היה תלוי בהרגשת הצורך מצד מדריך ו/או החונך.

מספר ההדרכות הקבוצתיות, שבהן השתתף כל חונך ירושלמי בממוצע, היה נמוך מהמצופה, ואילו בבאר-שבע הוא היה גבוה מהמצופה. יתרה מזאת, מספר ההדרכות הקבוצתיות והאישיות שקיבלו החונכים מבאר-שבע עולה בהרבה על מספר ההדרכות שקיבלו החונכים הירושלמים. בבאר-שבע כל חונך קיבל בממוצע 16 הדרכות אישיות והשתתף בעשר הדרכות קבוצתיות. לעומת זאת, בירושלים כל חונך קיבל בממוצע חמש הדרכות אישיות והשתתף בארבע הדרכות קבוצתיות.

הפעילות בחונכות

כ ל י

פעילות החונכות כללה שני מפגשים שבועיים בין החניך לחונך, ביקור קבוצתי חודשי של החניכים בליווי החונכים אצל האבות בכלא ופעילויות חד-פעמיות שהשתתפו בהן כל החניכים.

החונכים דיווחו על פעילותם עם החניכים במשך המפגשים השבועיים ורכזת הפרוייקט דיווחה על הפעילויות שהיו משותפות לכל החניכים יחד.

מועד התחלת פעילות החונכים עם החניכים היה שונה בירושלים ובבאר-שבע: בירושלים התחילו חלק מהחונכים בנובמבר-דצמבר 1988 והשאר בינואר 1989, ואילו בבאר-שבע כל החונכים התחילו את פעילותם בינואר 1989.

על פי דיווחי המדריכים, כל החונכים, מלבד שניים מירושלים, התמידו בחונכות מתחילתה ועד סופה. אחד החונכים פרש מהפעילות באפריל 1989, עקב אי שיתוף פעולה מצד האם. משפחת החניך היתה בעייתית מאד והקשתה על החונך את פעילותו. החונך השני לא התמיד בפעילותו, כך שמפעילי הפרוייקט ראו בו חונך שפרש.

מדיווחי החונכים עולה שאצל רוב זוגות חניך-חונך התקיימה פעילות שוטפת של שני מפגשים שבועיים. בבאר-שבע כל החונכים מדווחים על פעילות מלאה עם החניכים, מלבד חונך אחד שדיווח על פעילות חלקית. בירושלים 12 חונכים דיווחו על פעילות מלאה ושישה דיווחו על פעילות חלקית.

ביקור בבית הכלא

ביקור החניכים אצל אבותיהם בכלא היווה חלק חשוב מפעילות החונכות. על פי דיווח רכזת הפרוייקט, הביקורים בכלא התנהלו כסדרם. אמנם, בביקור אחד בכלא באר-שבע ניסה אחד החניכים להעביר כסף לאביו, אך לאחר ברור עם הנהלת הכלא, קציני הביטחון והעובדים הסוציאליים בכלא, הביקורים התנהלו כשורה.

לדברי הרכזת, העובדים המקצועיים הטיפוליים בכלא שיתפו פעולה וראו בחיוב את פעילות החונכות, זאת בעוד שהגורמים הביטחוניים ראו בביקור מעמסה מיותרת.

הרכוזת מסרה שכל החניכים ביקרו את אביהם בכלא, חוץ משלושה חניכים ירושלמים שנבצר מהם לבקר את אביהם בגלל סיבות טכניות: אחד מהאבות עבר לכלא עתלית, אב אחד אושפז בבית-חולים לצורך גמילה מסמים ואב אחד השתחרר במרץ 1989.

בביקורים התאפשר לאבות לשחק עם ילדיהם ולשוחח איתם. האבות ניצלו מפגשים אלה לשיחות עם החונך על מצב החניך בפרט ומצב המשפחה בכלל.

מפגשי חניך-חונך

כמעט כל המפגשים התקיימו בהתאם לתכנון מראש מצד החונך והחניך. רק ב-2% מהמפגשים המתוכננים החניך לא הופיע.

החונכים השתדלו לקיים את פעילותם עם החניך מחוץ לבית החניך, וזאת משתי סיבות עיקריות: (1) למנוע התערבות אחי החניך בפעילות. (2) חשיפת החניך לפעילויות שלא היו מוכרות לו לשם העשרת עולמו.

לוח מס. 9 - מקום מפגש החניך והחונך, לפי מקום

מקום	בית החניך	בעיר	בכלא	באוניברסיטה	בבית החונך	סך הכל
ירושלים	263	197	42	98	45	645
	22%	16%	3%	8%	4%	53%
באר-שבע	287	145	23	48	66	569
	34%	12%	2%	4%	5%	47%
סך הכל	550	342	65	146	111	1,214
	46%	28%	5%	12%	9%	100%

השנה, בניגוד לשנה שעברה, יותר ממחצית ממפגשי חניך-חונך התקיימו מחוץ לבית החניך.

לוח מס. 10 - מי נכח בשעת פגישת חניך-חונך, לפי מקום

מקום	החניך בלבד	האם	האם והאחים	האחים	האב	חברים	סך הכל
ירושלים	342 28%	34 2%	85 7%	74 6%	43 3%	84 7%	661 53%
באר-שבע	270 22%	25 2%	47 4%	186 15%	15 1%	35 3%	578 47%
סך הכל	612 50%	59 4%	132 11%	260 21%	58 4%	119 10%	1,239 100%

למרות שהדגש בפרוייקט החונכות הוא על יחס דיאדי בין חונך וחניך, רק מחצית מהמפגשים התקיימו בין שניהם בלבד (לוח מס. 10). יתרה מזאת, רוב החונכים מבאר-שבע ציינו בתום הפרוייקט שהם בדרך כלל שיתפו את אחי החניך בפעילויות (לוח מס. 11). בירושלים רק כמחצית מהחונכים שיתפו את האחים, וגם זאת רק לפעמים.

לוח מס. 11 - שיתוף האחים בפעילות החונכות, לפי מקום

מקום	בדרך כלל	לפעמים	כמעט ולא	כלל לא	סך הכל
ירושלים	0 -	7 28%	3 11%	3 11%	13 50%
באר-שבע	9 36%	2 7%	0 -	2 7%	13 50%
סך הכל	9 36%	9 36%	3 11%	5 18%	26 100%

לוח מס. 12 - בקשה מצד החניך לשיתוף אחיו בחונכות, לפי מקום

מקום	בדרך כלל	לפעמים	כלל לא	סך הכל
ירושלים	4 15%	3 11%	6 24%	13 50%
באר-שבע	7 28%	3 11%	3 11%	13 50%
סך הכל	11 43%	6 22%	9 35%	26 100%

לוח מס. 13 - דרישת האחים לשיתופם בחונכות, לפי מקום

מקום	בדרך כלל	לפעמים	כלל לא	סך הכל
ירושלים	7 27%	1 4%	5 19%	13 50%
באר-שבע	9 36%	2 7%	2 7%	13 51%
סך הכל	16 63%	3 12%	7 27%	26 101%

לוח מס. 14 - בקשת האם לשיתוף אחי החניך בחונכות, לפי מקום

מקום	בדרך כלל	כלל לא	סך הכל
ירושלים	4 15%	9 35%	13 50%
באר-שבע	10 39%	3 11%	13 50%
סך הכל	14 54%	12 46%	26 100%

מלוחות מספר 12-14 עולה כי מצד משפחות מבאר-שבע היה יותר לחץ על החונך לשתף את אחי החניך בפעילות החונכות מאשר מצד משפחות הירושלמיות - לחץ שהתבטא בבקשות חוזרות מצד החניך, האחים והאם לשתף את האחים בפעילות החונכות.

בתום הפרוייקט נשאלו החונכים לדעתם על שיתוף האחים בפעילות החונכות. החונכים מירושלים ציינו ששיתוף האחים בפעילות פגם בקשר בינם לבין החניך וגרם לחניך לגלות סימני קנאה והתנהגות אגרסיבית. יתרה מזאת, החונכים טענו שאי-שיתוף האחים בחונכות איפשר להם ולחניך להתמקד בבעיותיו האישיות, המשפחתיות והחברתיות של החניך. חונכות אישית תרמה לקשר חזק יותר בין החניך לחונך.

בבאר-שבע מחצית מהחונכים ראו בחיוב את צירוף האחים לפעילות החונכות. טענתם הייתה שהשתתפות האחים הקנתה לחניך ביטחון, חיזקה את הקשר בין בני המשפחה ואיפשרה פעילות מגוונת ומעניינת. שאר החונכים לא ענו על שאלה זו.

כל החונכים מבאר-שבע, למעט אחד, חייבו את הרעיון לצרף את האחים לביקור האב בכלא. החונכים הירושלמים שללו את הרעיון.

החונכים מבאר-שבע טענו ששיתוף האחים בביקור בכלא מהדק את הקשר לא רק בין האב לאחים, אלא גם בין האחים עצמם. כמו כן, הביקור עם האחים מרפה את המתח של מפגש החניך עם האב ומאפשר פתיחות בינם לבין האב. החונך, ששלל את הרעיון, טען שביקור משותף עלול ליצור תחרות בין האחים אשר תפגום בקשר שבינם ובין האב.

מספר חונכים ירושלמים טענו שביקור משותף לחניך ולאחים עלול לפגום בהתרכזות האב בחניך ולפגוע בחניך. חלקם טען שחרעיון חיובי, אך לא באופן קבוע. אמנם, ביקור משותף יכול לתרום לקשר בין האב לאחים אך במקביל לפגום בתהליך החונכות.

פעילויות מיוחדות

בנוסף לפעילות השגרתית של החניכים היו גם מספר פעילויות חד-פעמיות משותפות לכל החניכים.

בפורים השתתפו החניכים מבאר-שבע בארועים שונים של היחידה לפעולות רווחה, אשר כללו:

א. קרנבל פורים במסגרת תוכנית "הדירות הפתוחות".

ב. השתתפות בפרוייקט "מקלט פתוח", שכלל ביתני פרסים.

ג. מסיבת פורים במועדון "בית הפנאי" בשכונה ד' מזרח.

בירושלים נערכה מסיבת פורים בשיתוף "בני ברית". במסיבה השתתפו גם בני משפחת החניך.

אורגן יום כייף בפארק המים באשקלון, שבו כל החניכים והחונכים השתתפו. החונכים ארגנו משחקי מים ופעילויות אחרות.

בתום הפרוייקט מפעילי הפרוייקט והחונכים אירגנו מסיבה, שהשתתפו בה משפחות החניכים, קרובי משפחה ומשתתפי הפרוייקט.

החניכים והחונכים עסקו בתחומים שונים במסגרת מפגשי החונכות. להלן לוח המציג את הפעילויות השונות ותדירותן במפגשים.

לוח מס. 15 - תדירות הפעילויות במפגשי חניך חונך, לפי סוג הפעילות ומקום

סוג הפעילות	ירושלים	באר-שבע	סך הכל
משחקי מחשבה	252 14%	197 10%	449 24%
פעילות פורמלית	182 10%	128 7%	310 17%
לימודים	154 8%	88 5%	242 13%
שיחה	99 5%	109 6%	208 11%
משחקים מחוץ לבית	77 4%	107 6%	184 10%
עבודה יצירתית	92 5%	73 4%	165 9%
קריאת ספר	57 3%	84 4%	141 7%
צפייה בטלוויזיה	52 3%	54 3%	106 6%
ביקור בכלא	32 2%	19 1%	51 3%
סך הכל	997 54%	859 46%	1,856 100%

עיקר העיסוק במפגשים היה בתחומים של לימוד והעשרה. בנוסף לפעילות אקטיבית, החונכים מדווחים על יוזמת שיחה מצד החניכים במחצית מהמפגשים. בשיחות אלה החניכים נתנו ביטוי לנושאים שהטרידו אותם שכללו: משפחה, האב בכלא ובעיות חברתיות ולימודיות.

פעילות סדירה בין החניך לחונך

נבדק הקשר בין תיפקוד סדיר של מפגשי חניך-חונך ובין גורמים מסויימים כגון: ניסיון קודם של החונך בחונכות, מאפייני החונך, מידת ההדרכה שהחונך קיבל ועוד. בדיקת הפעילות התייחסה לתקופה שבין פברואר 1989 ליוני 1989. מספר המפגשים הצפויים לתקופה זו היה 40 מפגשים (שמונה מפגשים לחודש).

לוח מס. 16 - מספר המפגשים, לפי ניסיון החונך בחונכות

ניסיון בחונכות	עד 30	40-31	סך הכל
לא היה ניסיון	8 24%	2 6%	10 30%
היה ניסיון	6 8%	17 52%	23 70%
סך הכל	14 42%	19 58%	33 100%

לוח מס. 17 - מספר המפגשים, לפי שנת לימוד החונך באוניברסיטה

מספר המפגשים	א - ב	ג - ד	סך הכל
עד 30	11 33%	3 9%	14 42%
40-31	8 24%	11 33%	19 57%
סך הכל	19 57%	14 42%	33 99%

לוח מס. 18 - מספר המפגשים, לפי מספר ההדרכות שקיבל החונך

מספר המפגשים	עד 11	12+	סך הכל
עד 30	11 33%	3 9%	14 42%
31-40	7 21%	12 36%	19 57%
סך הכל	18 54%	15 45%	33 99%

לוחות מספר 16-18 מצביעים על שלושה תנאים שמגדילים את הסיכויים לפעילות רציפה יותר בין החניך לחונך, הכוללת יותר מ-75% מהמפגשים הצפויים לתקופה הנבדקת:

- א. לחונך ניסיון בחונכות שקדם לפעילותו בפרוייקט;
- ב. שנת לימודו של החונך אינה ראשונה או שניה באוניברסיטה;
- ג. מספר הדרכות גבוה שקיבל החונך.

שתי משפחות בעייתיות השתתפו השנה בפרוייקט. במשפחה אחת האם לא איפשרה לחונך לפעול כחונך והוא נאלץ לפרוש באמצע שנת החונכות. במשפחה השניה האב האסיר היה מאד בעייתי והטריד את הילדה בטלפון ובשני ביקוריה בכלא. הפעילות בין החונכת לחניכה היתה סדירה אך הילדה התעקשה לא לבקר את אביה בכלא.

לארבעה גורמים שנבדקו לא היתה השפעה על רציפות המפגשים:

- א. מקום החניך במשפחה;
- ב. שיתוף אחי החניך בפעילות החונכות ובביקורים בכלא;
- ג. היות הורי החניך גרושים;
- ד. שחרור האב מהכלא לפני תום הפרוייקט.

תרומת החונכות למשתתפים

התפתחות היחסים במשפחת האסיר

אחת המטרות החשובות של פרוייקט החונכות היא לשפר את הקשר שבין החניך לאביו ולתרום להרגשתו האישית של החניך.

בתום הפרוייקט נשאלו ההורים על התפתחות מערכת היחסים בתוך המשפחה במשך תקופת הפרוייקט.

רוב האבות ציינו שהיחסים בינם ובין החניך השתפרו במשך תקופת הפרוייקט: בירושלים 11 אבות (69%) ובבאר-שבע עשרה אבות (91%). שאר האבות ציינו שלא חל שינוי ביחסים עם החניך, זאת כאשר האבות הירושלמים טענו שהיחסים היו ונשארו טובים, ואילו אב אחד מבאר-שבע טען שהיחסים נשארו פושרים.

התפתחות היחסים בין האימהות לחניך הוערכה באופן שונה אצל האימהות הירושלמיות מאשר אצל האימהות מבאר-שבע.

לוח מס. 19 - היחסים בין האם לחניך (לפי האם) במשך הפרוייקט, לפי מקום

מקום	השתפרו	לא השתנו	הדרדרו	סך הכל
ירושלים	4 15%	8 30%	4 15%	16 60%
באר-שבע	9 33%	2 7%	0 -	11 40%
סך הכל	13 48%	10 37%	4 15%	27 100%

מחצית האימהות מירושלים, שציינו כי היחסים בינן ובין החניך לא השתנו, טענו שתמיד היו יחסים טובים מאד בינן ובין החניך, ואילו השאר טענו שלמרות הקשיים ביחסים הם מסתדרים טוב יחד. בבאר-שבע שתי האימהות שציינו כי יחסיהן עם החניך לא השתנו טענו שהיחסים היו ונשארו טובים מאד.

לוח מס. 20 - היחסים בין האב למשפחה (לפי האב), לפי מקום

מקום	השתפרו	לא השתנו	הדרדרו	סך הכל
ירושלים	9 33%	5 19%	2 7%	16 59%
באר-שבע	6 22%	4 15%	1 4%	11 41%
סך הכל	15 55%	9 34%	3 11%	27 100%

רוב האבות הרגישו שהיחסים בינם ובין המשפחה השתפרו במשך תקופת הפרוייקט.

לוח מס. 21 - היחס שבו האם מעוניינת, בין האב לילדים לפי מקום ותקופה

מקום	לפני תחילת הפרוייקט		עם תום הפרוייקט	
	יותר	כפי שיש	יותר	כפי שיש
ירושלים	10 38%	6 23%	6 23%	9 35%
באר-שבע	9 35%	1 4%	9 35%	1 4%
סך הכל	19 73%	7 27%	15 58%	10 39%

בעוד שבבאר-שבע לא היה שינוי בהעדפת האימהות את מידת הקשר בין האב לילדים, בירושלים העדפת האימהות היתה מסוייגת בסוף הפרוייקט.

למרות ההסתייגות של האימהות הירושלמיות בתום הפרוייקט (לוח מס. 21) מרביתן (56%) ציינו שהן מעוניינות בקשר הקיים, כיוון שהוא הדוק ומצויין.

השפעת הפעילות בחונכות על החניך בתחומים מסויימים

לדעת ההורים -

רוב האבות העריכו את תרומת החונכות לחניך כרבה עד רבה מאד. הם העריכו את התרומה העיקרית של החונכות לחניך בשלושה תחומים: הרגשתו האישית, פעילותו החברתית וביקוריו בכלא (לוחות מס. 22 ו-23).

לוח מס. 22 - הערכת האבות מירושלים את תרומת החונכות, לפי תחום

תחום	מ י ד ת					
	1	2	3	4	5	איך תשובה
	תרמה מאד				כלל לא תרמה	
לימודים	6 40%	2 13%	3 20%	3 20%	1 7%	0 -
יחסיו עם האחים	2 13%	1 7%	4 27%	1 7%	*5 33%	2 13%
יחסיו עם האב	8 54%	2 13%	3 20%	0 -	2 13%	0 -
יחסיו עם האם	6 40%	1 7%	2 13%	0 -	3 20%	3 20%
ביקורים בכלא	10 67%	0 -	0 -	2 13%	**3 20%	0 -
פעילות החברתית	11 73%	1 7%	0 -	1 7%	0 -	2 13%
הרגשתו האישית	10 67%	3 20%	0 -	1 7%	1 6%	0 -

* שני חניכים הינם ילדים יחידים במשפחה.
** לא היו ביקורים.

לוח מס. 23 - הערכת האבות מבאר-שבע את תרומת החונכות, לפי תחום

תחום	מ י ד ת ה ת ר ו מ ה				
	1 תרמה מאד	2	3	4	5 כלל לא תרמה
לימודים	3 27%	5 46%	0 -	2 18%	1 9%
יחסיו עם האחים	3 27%	6 55%	1 9%	0 -	*1 9%
יחסיו עם האב	5 46%	3 27%	1 9%	2 18%	0 -
יחסיו עם האם	4 36%	4 36%	3 27%	0 -	0 -
ביקורים בכלא	7 64%	1 9%	0 -	1 9%	**2 18%
פעילותו החברתית	6 55%	5 46%	0 -	0 -	0 -
הרגשתו האישית	8 73%	2 18%	1 9%	0 -	0 -

* ילד יחיד במשפחה.

** לא היו ביקורים.

לוח מס. 24 - הערכת האימהות מירושלים את תרומת החונכות, לפי תחום

תחום	מ י ד ת ה ת ר ו מ ה				
	1 תרמה מאד	2	3	4	5 כלל לא תרמה
לימודים	3 19%	0 -	2 12%	7 44%	4 25%
יחסיו עם האחים	0 -	2 12%	6 38%	0 -	*8 50%
יחסיו עם האב	7 44%	1 6%	4 25%	1 6%	3 19%
יחסיו עם האם	4 25%	2 13%	3 19%	2 12%	5 31%
ביקורים בכלא	9 56%	0 -	2 13%	1 6%	**4 25%
פעילותו החברתית	13 82%	1 6%	1 6%	0 -	1 6%
הרגשתו האישית	12 75%	0 -	2 13%	1 6%	1 6%

* שני חניכים הינם ילדים יחידים במשפחה.

** לא היו ביקורים אצל שלושה אבות.

בהשוואת הערכת האבות מירושלים את תרומת החונכות עם הערכתן של האימהות (לוחות 22 ו-24) נמצא שהערכת האימהות את תרומת החונכות לפעילותו החברתית והרגשתו האישית של החניך גבוהה יותר מזו של האבות. לעומת זאת, האבות מעריכים את תרומת החונכות לחניך בתחומים האחרים כגבוהה יותר מזו של האימהות.

לוח מס. 25 - הערכת האימהות מבאר-שבע את תרומת החונכות, לפי תחום

תחום	מ י ד ת					ה ת ר ו מ ה	
	1	2	3	4	5	כלל לא תרמה	תרמה מאד
לימודים	4 37%	3 27%	3 27%	0 -	1 9%		
יחסיו עם האחים	5 46%	5 46%	1 8%	0 -	0 -		
יחסיו עם האב	7 64%	1 9%	2 18%	1 9%	0 -		
יחסיו עם האם	5 46%	4 36%	2 18%	0 -	0 -		
ביקורים בכלא	7 64%	1 9%	0 0%	1 9%	*2 18%		
פעילותו החברתית	6 55%	2 18%	3 27%	0 0%	0 -		
הרגשתו האישית	8 73%	3 27%	0 -	0 -	0 -		

* לא היו ביקורים.

הערכת האימהות מבאר-שבע את תרומת החונכות לחניך בכל התחומים, מלבד תחום פעילותו החברתית, גבוהה מזו של האימהות מירושלים (לוחות 23 ו-25).

הערכת האבות והאימהות מבאר-שבע (לוחות 23 ו-25) זהה בשלושה תחומים: הרגשתו האישית של החניך, פעילותו החברתית וביקוריו בכלא. בתחומים האחרים הערכת האימהות גבוהה במקצת מהערכת האבות.

הפעילויות החשובות ביותר בחונכות לדעת הורי החניכים הן: הביקורים בכלא, פעילויות העשרה, עזרה בלימודים ותמיכה רגשית בחניך.

למרות ההסכמה בין ההורים הירושלמים על הפעילויות החשובות בפרוייקט היה הבדל בדרגות החשיבות שנתנו האבות לכל פעילות לעומת אלה שנתנו האימהות. האבות ציינו שהפעילויות החשובות ביותר הן הביקורים בכלא (32%) ופעילות העשרה (32%). אחריהן - עזרה בלימודים (16%) ותמיכה רגשית בחניך (20%).

כל האימהות הירושלמיות, מלבד שלוש, היו מרוצות ממבנה הפרוייקט ותרומתו. טענתן של שלושת האימהות היתה שיש להקפיד בבחירת החונכים כדי להבטיח את התמדתם בפעילות החונכות ואת מידת נכונותם לתרום לחניך. גם האבות הירושלמים ברובם הביעו שביעות רצון ממתכונת הפרוייקט הקיימת. שניים מהם טענו שיש לשקול אפשרות של ביקור משפחתי במסגרת הפרוייקט, כדי לחזק את קשרי המשפחה ולמנוע קינאה מצד האחים שאינם משתתפים בפרוייקט. ההורים מבאר-שבע היו מאד מרוצים מהפרוייקט ולא מצאו תחום שבו החונכות יכלה לתרום ולא תרמה.

- לדעת החונכים

החונכים הדגישו את תרומת החונכות לדימויו העצמי של החניך, העשרת עולמו ויצירת פתיחות מצידו. בתחום הלימודים החונכות כמעט לא עזרה (לוח מס. 26).

לוח מס. 26 - הערכת החונכים את תרומת החונכות לחניך, לפי תחום

מקום	דימוי עצמי	העשרה	פתיחות	הקשר לאב	לימודים	סך הכל
ירושלים	11 20%	9 16%	6 10%	4 7%	2 3%	32 56%
באר-שבע	5 9%	9 16%	5 9%	4 7%	2 3%	25 44%
סך הכל	16 29%	18 32%	11 19%	8 14%	2 6%	57 100%

רוב החונכים (80%) ציינו שלדעתם החניך זקוק לשנת חונכות נוספת, שתמקד בעיקר בעזרה בלימודים ותמיכה נפשית. חמישה חונכים, שניים מירושלים ושלושה מבאר-שבע, טענו שהחניך אינו זקוק לשנת חונכות נוספת.

התייחסות לפרוייקט נתקבלה רק על ידי שבעה חונכים (21%), שניים מירושלים וחמישה מבאר-שבע. החונכים הירושלמים הדגישו יותר את הצד של התרומה החברתית של הפרוייקט, בעוד שהחונכים מבאר-שבע הדגישו יותר את תרומת הפרוייקט והשפעתו עליהם. לדעת החונכים הירושלמים זה אחד הפרוייקטים החשובים ביותר שקיימים באוניברסיטה למניעת פשע עתידי בקרב בני אסירים והדרדרותם בלימודים. החונכים מבאר-שבע ציינו שנהנו מאד מהפרוייקט, מהילדים ומהצוות. הפרוייקט היווה עבורם חוויה חדשה ומרגשת, אשר העשירה את עולמם וגרמה להם ליתר פתיחות.

תשעה חונכים (31%) הביעו את רצונם להמשיך את פעילותם במסגרת פרוייקט זה ו-14 חונכים (48%) טענו שאינם מעוניינים. נבדק הקשר בין נכונות החונך לחניך בשנה הבאה ובין מספר תנאים.

לוח מס. 27 - נכונות החונך לחנוך בשנה הבאה, לפי ניסיונו בחונכות בעבר

נכונות לחנוך	היה ניסיון בעבר	לא היה ניסיון	סך הכל
נכון לחנוך	8 28%	1 3%	9 31%
לא נכון לחנוך	9 31%	5 17%	14 48%
לא יודע	5 17%	1 3%	6 21%
סך הכל	22 76%	7 24%	29 100%

לוח מס. 27 מצביע על כך שניסיון החונך בחונכות, לפני תחילת הפרוייקט, אינו מגדיל את הסיכויים שהחונך ירצה לחנוך שנה נוספת בפרוייקט. מבין החונכים שהיה להם ניסיון בחונכות בעבר, מספר החונכים שמעוניינים לחנוך בשנה הבאה דומה למספר החונכים שאינם מעוניינים לחנוך.

לוח מס. 28 - נכונות החונך לחנוך בשנה הבאה, לפי מספר ההדרכות שקיבל

נכונות לחנוך	עד 12	12+	סך הכל
נכון לחנוך	1 3%	8 28%	9 31%
לא נכון לחנוך	10 34%	4 14%	14 48%
לא יודע	4 14%	2 7%	6 21%
סך הכל	15 51%	14 49%	29 100%

לוח מס. 28 מצביע על קשר ישיר בין מספר ההדרכות שקיבלו החונכים במשך הפרוייקט ומידת נכונותם לחנוך בשנה הבאה. רק חונך אחד, מבין אלה שקיבלו פחות מ-12 הדרכות, מעוניין לחנוך בשנה הבאה. מבין ארבעת החונכים שקיבלו יותר מ-12 הדרכות, שלושה ציינו שאינם יכולים לחנוך בשנה הבאה עקב סיוס לימודים ואחד בגלל עומס בלימודים.

לוח מס. 29 - נכונות החונך לחנוך בשנה הבאה, לפי מקום

נכונות לחנוך	ירושלים	באר-שבע	סך הכל
נכון לחנוך	1 3%	8 28%	9 31%
לא נכון	10 34%	4 14%	14 48%
לא יודע	4 14%	2 7%	6 21%
סך הכל	15 51%	14 49%	29 100%

רוב החונכים מבאר-שבע מעוניינים לחנוך בשנה הבאה במסגרת הפרוייקט בעוד שבירושלים רק חונך אחד מעוניין. כנראה שמספרן הרב של ההדרכות שקיבלו החונכים מבאר-שבע יחד עם ניסיונם הקודם בעבודת החונכות היוו כגורמים לציפיות מציאותיות יותר, להרגשת שיכות ולרצון להמשיך לחנוך במסגרת פרויקט זה אצל רובם.

ס י כ ו ם

בפרוייקט השנה השתתפו 32 משפחות אסירים, 18 מירושלים ו-14 מבאר-שבע. מכל משפחה נבחר ילד אחד אשר קיבל חונך אישי, חוץ ממשפחה אחת מבאר-שבע שקיבלה שני חונכים לשני ילדים.

הפרוייקט בשנה שניה זו פעל במתכונת שבה פעל בשנה שעברה, אך עם שני שינויים:

1. השנה נכללו בפרוייקט שלוש משפחות שבהן ההורים גרושים ושתי משפחות שלהן בעיות התנהגותיות קשות.

2. חלק מהחונכים שיתפו את אחי החניך בפעילות החונכות ובביקורים בכלא.

נמצא, שבמשפחות בהן ההורים גרושים, התנהלה פעילות סדירה בין החונך לחניך ולא היה הבדל בין פעילותם לבין הפעילות אצל זוגות חניך-חונך האחרים. עם זאת החונכים שחנכו את הילדים בשתי המשפחות הבעייתיות, דיווחו על קשיים בחונכות שגרמו לאחד מהחונכים לפרוש מהפרוייקט באמצע שנת הפעילות ולאי רצון מצד החניכה במשפחה השניה לבקר את אביה בכלא.

לשיתוף אחי החניך בפעילות החונכות לא היתה השפעה על רציפות המפגשים בין החניך לחונך. החונכים במשפחות אלה טענו לשיתוף אחי החניך בפעילויות החונכות היתה השפעה חיובית על החניך שכללה הקניית ביטחון לחניך וחיזוק הקשר בין בני משפחת האסיר.

בבאר-שבע יותר חונכים שיתפו את האחים בפעילויות החונכות ובביקור האב בכלא מאשר בירושלים ואף חייבו את רעיון השיתוף. החונכים מירושלים שללו את הרעיון ורק מעטים חייבו את שיתוף האחים בחלק מהביקורים בכלא. יתכן שהבדל זה נובע מהבדלי הגישה של המדריכים בשני המקומות. גישת המדריכה בירושלים תאמה יותר את המטרה העיקרית של הפרוייקט, כפי שהוצגה על ידי מפעיליה, להקצות חונך אישי לילד אחד ולחזקו בתחומים מסויימים באמצעות הקשר הדיאדי. הרחבת מערכת החונכות, לפי גישה זו, מביאה להישגים אחרים על חשבון מטרה מקורית זאת. אם בכל זאת מפעילי הפרוייקט מעוניינים להרחיב את החונכות לבני משפחה נוספים, אזי יש להבהיר זאת מראש בזמן הצבת מטרות הפרוייקט.

מלבד השינויים המוזכרים במתכונת הפעלת הפרוייקט, רצוי להזכיר שני הבדלים בתוצאות הפרוייקט בין שנה זו לבין השנה שעברה. ראשית, הביקורים בכלא השנה התנהלו כשורה. הצוות המקצועי בכלא ראה בחיוב את פעילות החונכות ושיתף פעולה עם מפעילי הפרוייקט בכל הנוגע לביקור החניכים בכלא. תמיכה זו מצד בתי הכלא תרמה לניהול הביקורים באופן סדיר במשך תקופת הפרוייקט. שנית, השנה, בניגוד לשנה שעברה, יותר ממחצית ממפגשי חניך-חונך התקיימו מחוץ לבית החניך. הפעילות במפגשים התרכזה בעיקר התחומים של לימוד והעשרה. החונכים השנה דיווחו גם על כך שבמחצית מהמפגשים החניכים יזמו שיחה על נושאים שהטרידו אותם, בעוד שבשנה שעברה החניכים יזמו שיחה רק ב-30% מהמפגשים.

ראוי לציין בסיכום זה שהיה הבדל במידת שביעות רצון האימהות הירושלמיות מהפרוייקט לעומת זו של האימהות מבאר-שבע. בעוד שרוב האימהות מבאר-שבע ציינו שחל שיפור ביחסיהן עם החניך במשך הפרוייקט, מחצית מהאימהות הירושלמיות ציינו שלא חל שינוי ביחסיהן עם החניך. הבדל נוסף מתייחס לקשר שהן מעדיפות היום בין האב לילדים לעומת העדפתן בהתחלת הפרוייקט. אצל האימהות מבאר-שבע לא חל שינוי בהעדפתן ואילו חלק מהאימהות הירושלמיות הביעו הסתייגות מקשר רב יותר בין האב לילדים בסוף הפרוייקט.

לבסוף, יש לציין שזוהו מספר גורמים שמגדילים את הסיכויים לפעילות רציפה יותר בין החניך לחונך:

1. לחונך ניסיון בחונכות שקודם לפעילותו בפרוייקט;
2. שנת לימודו של החונך באוניברסיטה אינה ראשונה או שניה;
3. שהחונך יקבל יותר מ-12 הדרכות במשך שנת הפעילות בפרוייקט.

ה מ ל צ ו ת

1. יש להמשיך בהפעלת הפרוייקט, תוך הרחבתו לאיזורים נוספים.
2. יש להבהיר מהי מטרת הפרוייקט ולפעול לפיה. אם המטרה היא חונכות אישית אין לשתף את אחי החונך בפעילות הפרוייקט.
3. היום, כאשר הקשיים הראשוניים של הקמת הפרוייקט נפתרו, יש:
  - א. להרחיב את אוכלוסיית החניכים תוך בחינת התאמתם לפרוייקט ופיקוחם השוטף של מפעילי הפרוייקט.
  - ב. לכלול בפרוייקט גם משפחות מהסקטור הלא-יהודי. זאת בהתחשב בבקשות שנתקבלו מהעובדים הסוציאליים של בתי הכלא ומאסירים מהסקטור הלא-יהודי.
4. אין לכלול בפרוייקט, במתכונתו הנוכחית, משפחות שבהן קיימות בעיות התנהגותיות או נפשיות קשות. כנראה שיש להכשיר את החונכים ולהכין משפחות אלה בצורה הרבה יותר יסודית לשם הכללתם בפרוייקט.
5. יש להכין את החניכים לקראת שחרור האב מהכלא ושילובו מחדש בחיי המשפחה במקרה שהאב משתחרר לפני תום הפרוייקט.
6. יש לגייס חונכים אשר היה להם בעבר ניסיון בחונכות ושאין זו להם שנת הלימודים הראשונה או השניה באוניברסיטה.
7. יש להסביר את הפרוייקט לחונכים תוך גיבוש ציפיותיהם מהפרוייקט לפני הפעלתו.
8. יש לתת לחונכים לפחות עשר הדרכות קבוצתיות ו-12 הדרכות אישיות במשך הפרוייקט.

ב י ב ל י ו ג ר פ י ה

1. אדד משה ויעקב סדן, "השפעת מאסרו של האב על הדימוי העצמי ועל ההסתגלות של ילדיו", המחקר נערך במימון המוסד לביטוח לאומי, 1987.
2. אור-לב אורי, אח בוגר, ירושלים, הוצאת כתר, 1983.
3. הופמן אברהם, קוים לפעולת הרשות לשיקום האסיר בשנת התקציב 1987, הרשות לשיקום האסיר, 1987.
4. פינטון נעמי, חונכות: פרויקט לעזרה הדיית של נוער בשכונת רוממה, ירושלים, המוסד לביטוח לאומי, אגף למחקר ותכנון, מפעלים מיוחדים, מס' 14, 1982.
5. עובדיה דבי, חונכות לילדי אסירים, ירושלים, המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, מפעלים מיוחדים, מס' 31, 1989.
6. Anderson, N., "Prisoners' Families", Australian J. Social Issues, 2(4), and 3(1) 1966, 1967: 9-17.
7. Beiswinger, George (1985), One to One: The Story of the Big Brothers/ Big Sisters Movement of America, Philadelphia: Big Brothers/ Big Sisters of America.
8. Cormier, C., "Family Conflicts and Criminal Behavior", Journal of Corrections 3. 1961: 18-38.
9. Davis D., Snapiri T. and Golan P., "A Survey of Tutoring Activities in Israel and Associated Evaluation Studies", The Hebrew University of Jerusalem - School of Education, Publication No. 96.
10. Fishman, Susan H. and Albert S. Alissi (1979), "Strengthening Families as Natural Support Systems for Offenders", Federal Probation, 43:3, pp. 16-21.

11. Fox, Sandra (1981), "Families in Crisis: Reflections on the Children and Families of Offendor and Offended", International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 25:3, pp. 254-264.
12. Moerk (1973), "Like Father Like Son: Imprisonment of Fathers and the Psychological Adjustment of Sons", Journal of Youth and Adolescence 2, pp. 303-312.
13. Morris, P., Prisoners and Their Families, New York: Hart Publishing Co., 1965.
14. Robins L., P. West and B. Herjanic, "Arrest and Delinquency in Two Generations: A Study of Black Urban Families and Their Children", Journal of Child Psychiatry and Psychology, 16, 1976: 125-140.
15. Santrock, J. W., "Paternal Absence, Sex Typing and Identification", Developmental Psychology, 2 (2) 1970: 246-272.
16. Schneller, D.P., "Prisoners' Families, A Study of Some Social and Psychological Effects of Incarceration on the Families", Criminology, 12, 1975: 402-412.

נ ש פ ח ז

נתוני רקע על ההורים

(שאלון למילוי על ידי מרכזת הפרוייקט)

מס' זיהוי (של הילד)

□ □ □
1 - 3

נתונים על האב

1. שם האב: _____ פרטי
_____ משפחה

2. מספר שנות לימוד: _____

□ □
4 - 5

(במסגרת מלאה: ביה"ס, ישיבה, מכללה, מוסד להשכלה גבוהה וכו').

3. שנת לידה: _____

□ □
6 - 7

4. ארץ מוצא: _____

1	ישראל
2	אסיה-אפריקה
3	אירופה-אמריקה
4	אחר: _____
5	ארץ מוצא אב האסיר: _____

1	ישראל
2	אסיה-אפריקה
3	אירופה-אמריקה
4	אחר: _____

6. סוג העבירה, שבגללה יושב בכלא: _____

□
10

7. כמה פעמים היה במאסר?

1	מאסר ראשון
2	מאסר שני
3	מאסר שלישי או יותר
- 11

8. לכמה זמן נדון למאסר (בחודשים)

12-13

9. כמה זמן כבר יושב בכלא הפעם. (בחודשים)

14-15

10. אם עבד בששת החודשים שלפני המאסר, מה היה מעמדו בעבודה:

1	עצמאי
2	שכיר מלא
3	שכיר חלקי
4	לא עבד
5	אחר
- 16

11. איזה ילד מתאים ביותר לפרוייקט, לפי דעתך.

12. מדוע אתה בוחר בילד זה?

17

13. מה היית רוצה שהילד יקבל מהחונכות?

18 - 20

אני מאשר את השתתפות בני/בתי בפרוייקט חונכות. אם הדבר יתאפשר.

חתימת האב:

נתונים על האם

14. שם האם: _____ פרטי
 _____ משפחה

15. האם אתם גרים ב - :

1 דירה בבעלותכם, דמי מפתח

2 דירה מושכרת

3 אצל קרובי משפחה

4 אחר, פרטי: _____

21

16. מספר הילדים במשפחה: _____

22-23

17. האם את עובדת?

1 כן, מלא, במה: _____

2 כן, חלקי, במה: _____

3 לא.

24

18. מספר שנות לימוד: _____
 (במסגרת מלאה: ביה"ס, ישיבה, מכללה, מוסד להשכלה גבוהה וכו').

25-26

19. ארץ מוצא: _____

1 ישראל

2 אסיה-אפריקה

3 אירופה-אמריקה

4 אחר: _____

27

20. ארץ מוצא האב: _____

- 1 ישראל
- 2 אסיה-אפריקה
- 3 אירופה-אמריקה
- 4 אחר: _____

28

21. איזה ילד מתאים ביותר לפרוייקט, לפי דעתך? _____

22. הילד, שאת מעוניינת שישתתף בפרוייקט, הוא:

- 1 הגדול
- 2 האמצעי
- 3 הקטן
- 4 היחיד

29

23. האם סיפרת לילדיך על מאסר אביהם?

- 1 כן
  - 2 למה, מדוע לא? _____
- 30 מה כן סיפרת להם? _____
- _____

24. איזה קשר היית רוצה שיהיה בין הילדים ובעלך בתקופה זו?

- 1 כפי שיש, לפרט: _____
- 2 פחות, לפרט: _____
- 3 יותר, לפרט: _____

31

25. כיצד את מעריכה את הילד, שאת בוחרת שישתתף בפרוייקט, בתחומים הבאים:

חלק מאד						חלק מאד
	5	4	3	2	1	
	5	4	3	2	1	
	5	4	3	2	1	
	5	4	3	2	1	
	5	4	3	2	1	
	5	4	3	2	1	

הישגים בלומודים

32

תיפקוד חברתי בביה"ס

33

השתתפות בפעילות חברתית מחוץ לבית

34

הקשר שחש כלפי האב

35

הקשר שחש כלפי המשפחה

36

ההרגשה האישית

37

26. האם את מעוניינת שילדך ישתתף בפרוייקט חונכות כולל ביקורים את האב בכלא?

כן.

לא, מדוע?

38

27. לגבי הילד שבחרת, מה היו הסיבות שלך לבחירתו?

39 - 40

28. מה היות רוצה שהילד יקבל מהחונכות?

41 - 42

אני מאשרת את השתתפות בני/בתי בפרוייקט חונכות זה, אם הדבר יתאפשר:

חתימת האם:

סיכום מרכזת הפרוייקט

המשפחה נבחרה/לא נבחרה לפרוייקט

הסיבה להחלטה: _____

_____

_____

שם הילד שיקבל חונד: _____

עזרה נוספת שהוצעה למשפחה _____

_____

_____

_____

_____ חתימת המרכזת

_____ ת א ר י ד

דו"ח פגישות חונך חניך

מס' זיהוי

תאריך הפגישה

1. מקום המפגש (אם היו כמה מקומות - כתוב את כולם) _____

2. האם עוד מישהו נוכח בפגישה? אם כן, מי? _____

מדוע? _____

3. תאר את הפעילויות בזמן המפגש: _____

4. הנושאים העיקריים, שהועלו ע"י החונך (פרט): _____

5. הנושאים העיקריים, שהועלו ע"י החניך (פרט): _____

6. הפגישה הבאה ביננו תתקיים בתאריך: _____

7. הערות: נא לרשום כאן כל דבר נוסף שבדצונך להזכיר - אנא
כחוב אותם בשורות הבאות

_____
_____
_____

חתימת החונך: _____

שאלון סופי להורים

שאלון לאב

מס' זיהוי (של הילד).

1	-	3	

1. שם האב: _____ פרטי
_____ משפחה

2. במשך 6 החודשים האחרונים היחסים בינך ובין החניך:

השתפרו, פרט:	1
לא השתנו, פרט:	2
הדרדרו, פרט:	3
	4

3. במשך 6 החודשים האחרונים היחסים בינך ובין משפחתך:

השתפרו, פרט:	1
לא השתנו, פרט:	2
הדרדרו, פרט:	3
	5

4. איזה קשר היית רוצה עם הילדים בתקופה זו?

יותר, פרט:	1
כפי שיש:	2
פחות, פרט:	3
	6

5. איזה קשר היית רוצה עם אשתך בתקופה זו?

1	יותר, פרט:
2	כפי שיש:
3	פחות, פרט:

6

6. באיזו מידה החונכות תרמה לחניך, בתחומים המפורטים:

התחומים:	תרמה מאד	1	2	3	4	5	כלל לא תרמה
- לימודים		1	2	3	4	5	
- יחסיו עם האחים		1	2	3	4	5	
- יחסיו עם האב		1	2	3	4	5	
- יחסים עם האם		1	2	3	4	5	
- הביקורים בכלא		1	2	3	4	5	
- פעילותו החברתית		1	2	3	4	5	
- הרגשתו האישית		1	2	3	4	5	

7. איזה מהפעילויות נראות לך חשובות מאד לחונכות ואיזה לא?

---

8. האם לדעתך החונכות היתה צריכה לתרום לחניך בתחומים

מסויימים ולא תרמה? פרט/י: _____

אנחנו מאד מודים לך על שיתוף הפעולה ומקווים שנהנית. אנחנו מעוניינים לשמוע כל הערה שלך, כדי שתתרום להמשך פיתוח השירות.

שאלון לאם

מס' זיהוי (של הילד).

--	--	--	--

1 - 3

1. שם האם: _____ פרטי
_____ משפחה

2. במשך 6 החודשים האחרונים היחסים בינך ובין החניך:

השתפרו, פרט:	1
לא השתנו, פרט:	2
הדרדרו, פרט:	3
	4

3. במשך 6 החודשים האחרונים היחסים בינך ובין בעלך:

השתפרו, פרט:	1
לא השתנו, פרט:	2
הדרדרו, פרט:	3
	5

4. איזה קשר היית רוצה בין האב לילדים בתקופה זו?

יותר, פרט:	1
כפי שיש:	2
פחות, פרט:	3
	6

5. איזה קשר היית רוצה בינך ובין בעלך בתקופה זו?

1	יותר, פרט:
2	כפי שיש:
3	פחות, פרט:

6

6. באיזו מידה החונכות תרמה לחניך, בתחומים המפורטים:

התחומים:	תרמה מאד	תרמה כלל לא
- לימודים	1	5
- יחסיו עם האחים	1	5
- יחסיו עם האב	1	5
- יחסים עם האם	1	5
- הביקורים בכלא	1	5
- פעילותו החברתית	1	5
- הרגשתו האישית	1	5

7. איזה מהפעילויות נראות לך חשובות מאד לחונכות ואיזה לא?

---

8. האם לדעתך החונכות היתה צריכה לתרום לחניך בתחומים מסויימים ולא תרמה? פרט/י: _____

אנחנו מאד מודים לך על שיתוף הפעולה ומקווים שנהנית. אנחנו מעוניינים לשמוע כל הערה שלך, כדי שתתרום להמשך פיתוח השירות.

שאלון סופי לחונך

מסי זהוי

--	--	--

1 - 3

האם, לפי דעתך, החניך שלך התפתח בתחומים הבאים בתקופת החונכות?

התפתח	התפתח לא		הדרדר	פרוט ההערכה ודוגמאות
	לא	כ.כ.		
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

דמוי עצמי

הקשר עם המשפחה

הקשר עם האב

חיים חברתיים

תחום הלימודים

תחום אחר _____

האם אתה משתף את אחים בפעילותך השוטפת עם החניך? (פרטי): באיזו תדירות, באילו פעילויות, מדוע אתה מצרפם לפעילות)

--	--

4 - 6

האם החניך מעודד את שיתוף האחים בפעילות החונכות? פרטי: _____

--	--

7-8

האם האם מעודדת את שיתוף האחים בפעילות החונכות? פרטי: _____

□□

9-10

האם אחי החונך דורשים להשתתף בפעילות החונכות? (פרטי באילו פעילויות וכיצד את/ה נוהג/ת במקרים אלה)

□□

11 - 13

במה משפיעה השתתפות/אי השתתפות (מחק את המיותר) אחי החניך לפעילות החונכות ולקשר בינך לבין החניך?

□□

14 - 16

האם האח/ים מצטרפים לביקור האב בכלא במסגרת הפרוייקט? (נא לציין את מספר הביקורים)

□□

17-18

האם לדעתך הרעיון לצרף את אחי החניך לפעילות החונכות הינו חיובי? כיצד זה משפיע על הקשר בין החניך לאב?

□□

19-21

במה לדעתך שיתוף אחי החניך בביקור בכלא במסגרת הפרוייקט תורם
ו/או פוגם: בפעילותך עם החניך, בקשר שביןך ובינו, ובקשר שבין
ובין אביו?

--	--	--	--

22-24

במה החונכות עזרה לחניך בעיקר, לפי דעתך?

--	--	--	--

25-27

במה החניך צריך עזרה היום?

--	--	--	--

28-30

האם שנה נוספת של חונכות דרושה לחניך?

כן. במה? לפרט: _____

לא. לפרט: _____

1
2

31

האם אתה מעוניין לעבור שנה נוספת בתור חונך? מה הסיבה לתשובתך?

כן, עם אותו חניך

כן, עם חניך אחר

לא

1
2
3

32

במה תוכנית החונכות יכולה להתפתח כדי להשתפר בשנה הבאה?

--

33-35

אנחנו נקרא בעיון כל הערה נוספת שיש לך בנוגע לפרוייקט החונכות והחוויה שלך בו בשנה האחרונה.

בתודה לשיתוף פעולה - ובהצלחה בהמשך דרכך.

